

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

„Dr. Mijo Mirković“

DAJANA MUSTAFIĆ

**FISKALNA POLITIKA U HRVATSKOJ
U RAZDOBLJU OD 2006. DO 2014. GODINE**

Završni rad

Pula, 2015.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
„Dr. Mijo Mirković“

DAJANA MUSTAFIĆ

**FISKALNA POLITIKA U HRVATSKOJ
U RAZDOBLJU OD 2006. DO 2014. GODINE**

Završni rad

JMBAG: 2859-E

Studijski smjer: Turizam

Kolegij: Makroekonomija

Mentor: izv. prof. dr. sc. Alen Belullo

Pula, rujan 2015.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Dajana Mustafić kandidat za prvostupnika Poslovne ekonomije-Turizma ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija.

Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojeg necitiranog rada, te da koji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije korišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

U Puli, 30.09.2015

Student: Dajana Mustafić

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, Dajana Mustafić dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom Fiskalna politika u Hrvatskoj u razdoblju od 2006. do 2014. godine koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 30.09.2015. (datum)

Potpis

SADRŽAJ:

1. UVOD	6
2. OPĆENITO O FISKALNOJ POLITICI	7
2.1. FUNKCIJE I INSTRUMENTI FISKALNE POLITIKE	7
2.2. UČINCI FISKALNE POLITIKE I NJEZINA OGRANIČENJA.....	9
2.3. DRŽAVNI PRORAČUN I POLITIKA JAVNIH PRIHODA I RASHODA	9
2.4. FISKALNA PRAVILA I NJIHOVA PROVEDBA U EUROPSKOJ UNIJI	17
3. FISKALNA POLITIKA REPUBLIKE HRVATSKE U RAZDOBLJU OD 2006. DO 2014. GODINE.....	20
3.1. POREZ NA DODANU VRIJEDNOST.....	21
3.2. POREZ NA DOHODAK.....	22
3.3. OSTALI IZRAVNI POREZI	23
3.4. POREZ NA DOBIT	24
3.5. POREZ NA PROMET NEKRETNINA	25
3.6. TROŠARINE	25
4. UKUPNI PRIHODI I RASHODI RH U RAZDOBLJU 2006.-2014. GODINE.....	27
4.1. POREZNI PRIHODI.....	40
4.2. POREZNI RASHODI.....	43
5. ZAKLJUČAK.....	47
LITERATURA.....	48
POPIS SLIKA.....	49
POPIS TABLICA	49
POPIS GRAFIKONA	49

1. UVOD

Fiskalna politika predstavlja jednu od temeljnih poluga za ostvarenje općih gospodarskih ciljeva jedne zemlje, pa se može reći da je ona skup svih mjera jedne države kojima se utječe na zaradu, imovinu i akumulaciju fizičkih i pravnih osoba s ciljem prikupljanja sredstava za financiranje društvene potrošnje. Fiskalna politika se bavi načinima prikupljanja novca u državnu blagajnu i njegovog trošenja. Utječe na prihode i potrošnju ljudi, pomaže u određivanju alokacije resursa između privatnih i kolektivnih dobara te utječe na poticanje investicija. Pod fiskalnom politikom misli se ponajprije na upravljanje proračunskim prihodima i proračunskim rashodima, a njome država regulira ciklička kretanja u gospodarstvu.

Cilj završnog rada je objasniti svrhu i značenje fiskalne politike za Republiku Hrvatsku, kako ona utječe na gospodarska kretanja i kako ona pridonosi ekonomskom rastu. Posebice je važno kako ona može utjecati na smanjenje deficita sa kojime se Hrvatska suočava i koje su sve mjere potrebne da se on ublaži i time poveća stopa BDP-a. Predmet istraživanja jest uvidjeti važnost proračuna (prihodi i rashodi jedne države) i njegovog pomnog planiranja jer se stabilnim proračunom mogu postići ciljevi poput ekonomskog rasta, povećanje stope zaposlenosti, stupnja obrazovanja i svih drugih funkcija koje su međusobno povezane. To je sve zato što proračun utječe na makroekonomske ciljeve i na cjelokupni BDP.

Nakon uvoda slijedi poglavlje u kojem je obrađena fiskalna politika, njezine funkcije i instrumenti kao i njeni učinci i ograničenja. Proračunom vlada upravlja ekonomskom i fiskalnom politikom države, i utječe na financijski rezultat države na kraju godine koji je ključni pokazatelj da li je država više prihodovala ili rashodovala. Sljedeće poglavlje se fokusira na fiskalnu politiku i strukturu prihoda i rashoda Hrvatske u razdoblju od 2006. do 2014. godine, koje je obilježeno nastupanjem recesije, smanjenje potrošnje, proizvodnje, zaposlenosti i svih drugih parametara koji su imali negativne pokazatelje, kako kod nas tako i u svijetu. Na kraju slijedi zaključak rada.

Ovim putem željela bi se ujedno zahvaliti i mentoru dr. sc. Alenu Belullu na pomoći i sugestijama pri izradi završnog rada, koje su mi bile od velike koristi.

2. OPĆENITO O FISKALNOJ POLITICI

Fiskalna politika, kao vrlo važan dio makroekonomije, uz monetarnu politiku, odnosi se na zadovoljavanje javnih potreba, odnosno opće i zajedničke potrošnje te je jedna od osnovnih funkcija države i ekonomije u cijelosti. Ona je ujedno i „kostur“ jedne države koji se zasniva na fiskalnom sustavu, na brojnim propisima te na ograničenjima koja se navode.

S makroekonomskog stajališta to je program države koji se odnosi na kupnju robe i usluga, te trošenje na transferna plaćanja i oporezivanja. Državni izdaci utječu na opću razinu potrošnje u gospodarstvu, time i na razinu BDP-a, dok oporezivanje djeluje dvojako time što se oduzima od dohotka, smanjuje se privatna potrošnja te utječe na privatnu štednju, što se u cijelosti to odražava na ulaganja i proizvodnju. Sa današnjeg aspekta se prvenstveno fiskalna politika koristi kako bi se postigao dugoročan gospodarski rast. Smatra se jednom od najmoćnijih sastavnica ekonomske politike.

2.1. Funkcije i instrumenti fiskalne politike

Fiskalna politika, osim što polazi od zadanih ciljeva, temelji se na prikupljanju prihoda i rashoda u cilju održavanja stabilnosti gospodarstva, tj. na fiskalnom sustavu koja se ujedno isprepliće i sa ostalim elementima gospodarstva.

Teoretičar Musgrave je 1959. godine naveo tri osnovne funkcije fiskalne politike:

- a) **Alokacijska** - iz državnog proračuna se izdvajaju sredstva za javne potrebe (obrana, izgradnja škola, državni autocesta) iz ukupnih raspoloživih sredstava, te se one dijele na zajedničku i ostalu potrošnju - financiranje iz poreza;
- b) **Redistribucijsku (preraspodjela dohotka)** - podrazumijeva preraspodjelu dohotka *prema pojedincima i obiteljima* (država kroz poreze stječe javne prihode koje nastoji redistribuirati na druge npr. naknada za nezaposlene), *prema sektoru* (sve što je država ubrala kroz prihode pomaže sektoru kroz rashodovnu stranu npr. subvencije poljoprivredi, industriji), *prema regijama* (država iz proračuna pomaže lokalnim zajednicama u podmirenju dugova u obliku dotacija i potpora)

c) **Razvojna i stabilizacijska** - njome se ostvaruju osnovni strateški ciljevi u postizanju pune zaposlenosti, rasta nacionalnog dohotka, stabilnosti cijena, likvidnosti gospodarstva u razmjeni s inozemstvom te ostalih makroekonomskih pokazatelja. Javlja se kada je gospodarski sustav izbačen iz ravnoteže te je potrebno intervenirati mjerama ekonomske politike (fiskalne i monetarne) da bi se ponovno postigla ravnoteža tržišta

Također, korištenjem fiskalnih instrumenata (poreza, javnih rashoda i prihoda te javnog duga) država utječe na ukupne gospodarske troškove kao što su zarada, zaposlenost, stabilnost cijena i deviznih tečajeva što ujedno i regulira ciklička kretanja u gospodarstvu.

Ostvarivanjem ciljeva, fiskalna politika se služi i sredstvima odnosno instrumentima, te se promjene u vrsti i visini javnih prihoda i rashoda provode primjenom: automatskih stabilizatora te diskrecijskih mjera.

Glede instrumenata fiskalne politike, najvažniji instrument je porez na dohodak, koji ujedno predstavlja najvažniji stabilizator gospodarstva koji ima ulogu smanjenja mogućeg porasta nacionalnog dohotka u fazi poleta te pad dohotka u fazi recesije. Automatski stabilizatori imaju svojstvo sustava oporezivanja i potrošnje države koje ublažuje promjene dohotka privatnog sektora. Primjeri su naknada za nezaposlenost i progresivni porezi na dohodak.

Diskrecijske mjere su najvažnije, one nisu utvrđene i država ih poduzima po vlastitom nahođenju. Njihova bit ovisi o vrsti i veličini poremećaja u gospodarstvu, te je njihova primjena nezamjenjiva. U njih se ubrajaju sve mjere koje se tiču ukidanja postojećih ili uvođenja novih poreza, zatim promjene razine stope ili drugih elemenata oporezivanja, promjene veličine i strukture javnih rashoda i sl., te su suprotnost automatskom djelovanju ugrađenih stabilizatora.

2.2. Učinci fiskalne politike i njezina ograničenja

Fiskalna politika se sastoji od porezne politike i politike javnih rashoda ovisno o cilju koji država želi postići. U razdoblju prekomjerne ekspanzije u situacijama inflacije primjenjivati će se kontrakcijska fiskalna politika koja se sastoji od povećanja poreza i smanjenja javnih rashoda, odnosno kada se smatra da gospodarstvo ne raste onim tokom kojim bi trebalo, ne raste dovoljno brzo.

Kad se govori o ekspanzivnoj fiskalnoj politici odnosi se na smanjenje poreza i povećanje javnih rashoda. Primjena tih instrumenata utječe i na redistribuciju dohotka i imovine, primjenom progresivnih poreza, raznim oslobođenjima i olakšicama kod direktnih poreza i sl. Pod redistribucijom imovine, podrazumijeva se realno oporezivanje imovine koje se može postići i *njezino smanjenje za vlasnike postojeće imovine* ili se olakšava stjecanje imovine onima koji njome ne raspolažu.

Ograničenje fiskalne politike odnosi se na položaj države koji ona ima naspram cjelokupnog stanovništva, primjerice neusklađenost fiskalne i monetarne politike, lošeg proračunskog planiranja, problem visine i strukture javnih rashoda te problem financiranja deficita. U takvim situacijama treba se težiti kombinacijama fiskalne i monetarne politike da bi se očuvala stabilnost cijena i stabilnost domaće valute te bi se na taj način postigao privredni rast i visoka zaposlenost.

2.3. Državni proračun i politika javnih prihoda i rashoda

Državni proračun je sustavni pregled planiranih rashoda i prihoda neke države u određenom vremenskom razdoblju, kojeg formulira vlada, a usvaja ga parlament.

Proračuni mogu biti ravnotežni kada su prihodi jednaki rashodima te neuravnoteženi kada su prihodi veći od rashoda (proračunski suficit) ili kada su prihodi manji od rashoda (proračunski deficit). Proračun utječe na ključne makroekonomske ciljeve, te se pomoću njega društvena proizvodnja dijeli na osobnu potrošnju (C), investicije te potrošnju države (G). Ujedno prikazuje glavne funkcije među kojima se ubrajaju najvažniji ciljevi lokalnih jedinica vlasti,

služi kao instrument koji utječe na ekonomiju te služi i kao sustav kontrole prikupljanja prihoda i rashoda.

Tablica 1. Shematski prikaz proračuna opće i središnje države

DRŽAVNI PRORAČUN	Prihodi te rashodi proračunskih korisnika (ministarstava, državnih agencija i sl.) i svih onih koji se financiraju iz proračuna
PRORAČUN IZVANPRORAČUNSKIH FONDOVA	Hrvatske vode, Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost, Hrvatske ceste, Državna agencija za osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka, Hrvatski fond za privatizaciju
PRORAČUN LOKALNIH JEDINICA	Županije, općine, gradovi, te grad Zagreb

Izvor: Vlastita izrada

Javna potrošnja u Hrvatskoj se financira putem triju razina proračuna: državni proračun, proračun izvanproračunskih fondova te proračuni lokalne i područne (regionalne) samouprave. Proračun opće države je važan segment koji pokazuje koliko i u kojem periodu je pojedina država prikupila prihoda te kolika je veličina rashoda, odnosno koliko je potrošila.

Proračun pomaže vladi da vodi ekonomsku i fiskalnu politiku pojedine zemlje i time utječe na financijski rezultat države na kraju godine koji je ključni pokazatelj da li je država više prihodovala ili rashodovala te se na temelju tih pokazatelja radi rebalans proračuna. Cilj svake države je ostvariti pozitivan BDP, BDP per capita, te ostvariti punu zaposlenost, stabilnost cijene i tečajeva, te izbjeći negativan rastući trend u ekonomiji dodatnim zaduživanjem iz godine u godinu.

Konsolidirani proračun središnje države je zbroj primitaka i izdataka državnog proračuna i proračuna izvanproračunskih fondova.

Izvanproračunski korisnici državnog proračuna su izvanproračunski fondovi, trgovačka društva i druge pravne osobe u kojima država ima odlučujući utjecaj na upravljanje, ali imaju

znatan stupanj autonomije koja uključuje samostalno odlučivanje o dijelu prihoda i rashoda (Institut za javne financije, <http://www.ijf.hr/proracunski/2009.pdf>, preuzeto 10.07.2015.)

Izvanproračunski korisnici lokalnih jedinica vlasti su institucije koje ispunjavaju tri kriterija:

1. Lokalna jedinica vlasti ima odlučujući utjecaj na upravljanje,
2. Izvor financiranja je namjenski prihod,
3. Evidentirani su u registru korisnika proračuna.

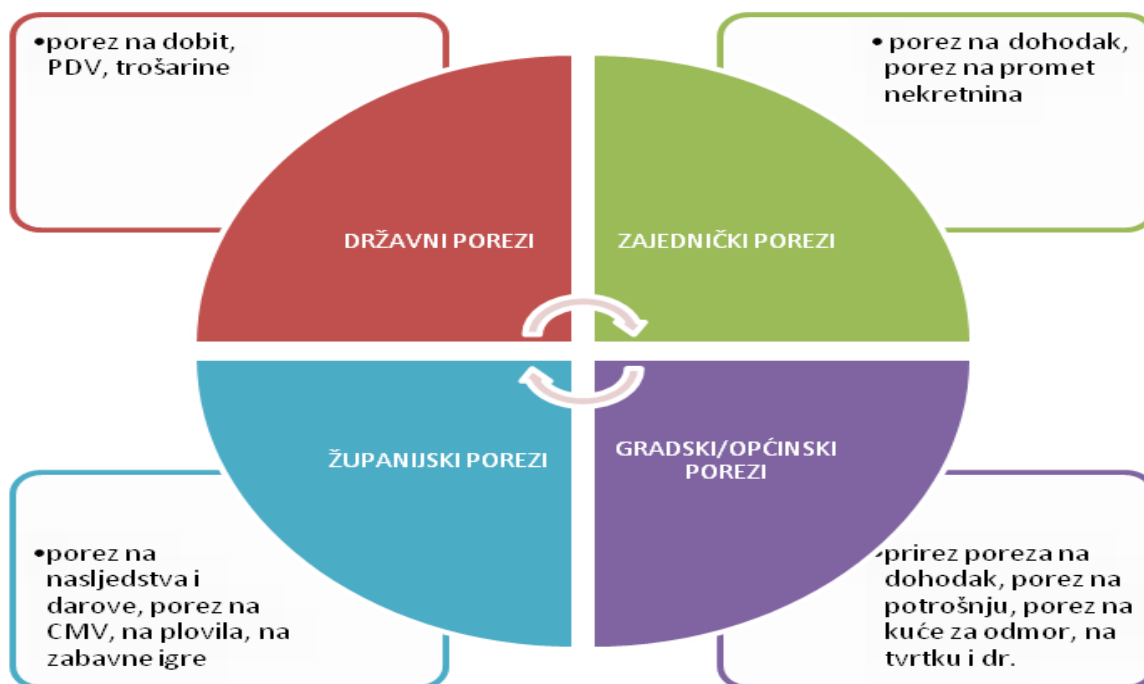
Proračun središnje države se konsolidira s proračunom lokalnih jedinica. Glavni subjekti jesu: *tijela, javne ustanove, vijeća i manjinske samouprave te mjesna samouprava* čiji se rashodi za zaposlene ili materijalni rashodi financiraju iz proračuna lokalne jedinice. Pod osnovne izvore financiranja lokalnih jedinica i njihovih korisnika može se navesti: opći prihodi i rashodi, vlastiti prihodi, prihodi za posebne namjene, pomoći, donacije, namjenski primici zaduživanja i dr.

Fiskalni prihodi su najznačajnija uloga u financiranju javnih potreba, a čine ih porezi, carine, doprinosi, takse i naknade, te se porezi ubrajaju pod najznačajniji fiskalni prihod koji čine 70 do 90% proračuna. Služe za podmirenje javnih rashoda te se ubiru periodično iz dohotka. Dijele se na:

- **Originarne i derivativne** - originarni prihodi ostvaruju se iz javnih poduzeća, odnosno državne imovine, derivatni prihodi koji se crpe iz suvereniteta države, odnosno država ima legitimno pravo u oporezivanju fizičkih ili pravnih osoba,
- **Redovite i izvanredne** – redoviti su oni koji se konstantno ubiru u određenim vremenskim periodima iz obnovljivih izvora, te služe za podmirenje redovitih rashoda, dok su izvanredni oni koji se ubiru povremeno i služe za pokrivanje izvanrednih državnih rashoda, primjerice u u situacijama recesije i dr.
- **Namjenske i nenamjenske** - namjenski prihodi su utvrđeni za posebne namjene, primjerice unaprijed se zna u koju svrhu će biti utrošeni (izgradnja autocesta, bolnica, škola, vrtića), drugim riječima imaju obilježja fiksnog proračuna, dok nenamjenski prihodi ili nedestimirani imaju obilježja fleksibilnog proračuna, iznos im nije unaprijed fiksiran nego se troši prema potrebama (manja investicija-manje prihoda, veća investicija-više prihoda), drugim riječima ne zna se za što će biti utrošeni,

- **Prihode užih i širih teritorijalnih jedinica** -prihodi širih teritorijalnih jedinica, prihodi čije pravo ubiranja ima središnja država (PDV, porez na dobit, trošarine), te prihodi užih teritorijalnih jedinica mogu se trošiti u cijelosti ili djelomično ovisno o situaciji i teritorijalnom ustroju određene države, primjerice prihodi županija, općina i gradova.

Slika 1. Porezni sustav Republike Hrvatske

Izvor: Vlastita izrada

Porezi su prisilno plaćanje države za koje se ne dobiva nikakva protunaknada, može biti nametnut fizičkoj osobi, subjektu ili imovini, te u njih ulaze također i doprinosi za socijalno osiguranje jer imaju i prisilni karakter, dok se pristojbe i kazne izuzimaju. Također su osnovni financijski instrument kojima se prikupljaju prihodi za podmirenje javnih rashoda.

Hrvatski porezni sustav usklađen je sa europskim načelima, u kojem je izjednačen položaj svih poreznih obveznika, inozemnih ili stranih. Njime su utvrđeni, porez na dobit, porez na dohodak, porez na dodanu vrijednost, posebni porezi koji obuhvaćaju akcize za naftu i naftne derivate, duhanske prerađevine, alkohol, bezalkoholna pića, plovila, vozila, luksuzne

proizvode, i sl. te porez na promet nekretnina, naknade za priređivanje igara na sreću i vrste poreza koji se odnose na prihod jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave.

Može se reći da država uvodi poreze kako bi financirala kupnju javnih dobara, te sa drugog stajališta da bi platila zaposlene u javnom sektoru kako bi se osigurala ponuda javnih dobara.

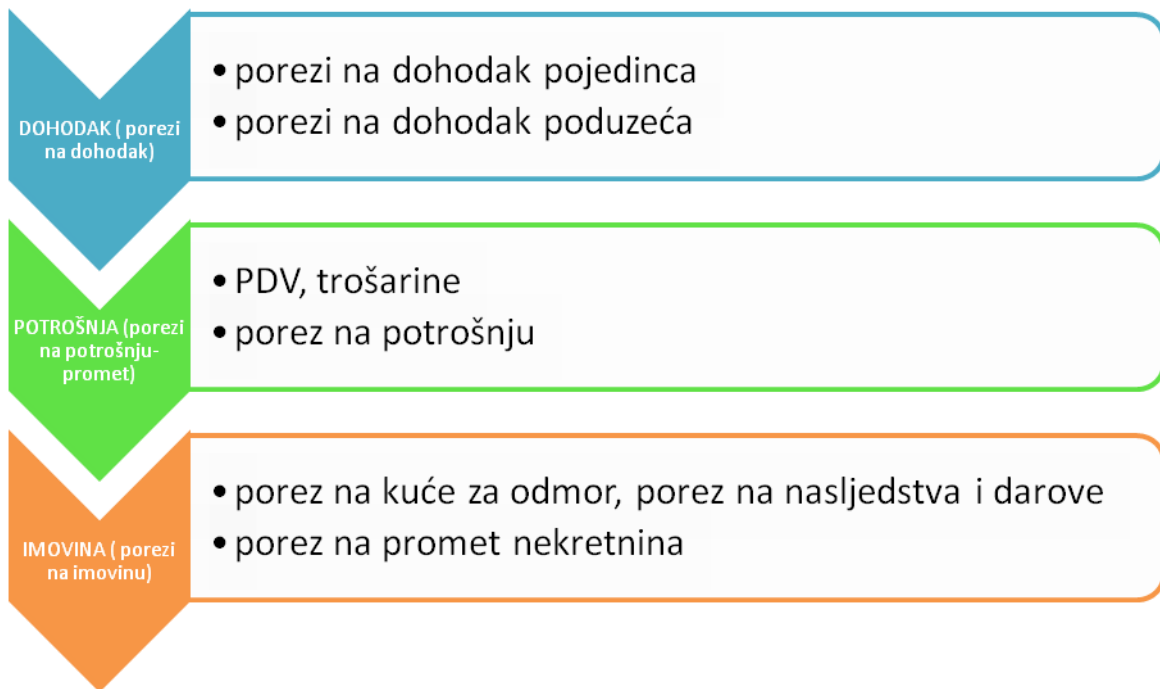
Ciljevi oporezivanja mogu biti fiskalni i nefiskalni, fiskalni podrazumijevaju prikupljanje prihoda za financiranje javnih rashoda, a nefiskalni su definirani kroz korištenja poreza kao instrumenata ekonomske politike.

U Hrvatskoj je u velikoj mjeri prisutna utaja poreza, nepoštovanje zakonskih odredbi ponašanja građana u skladu sa ekonomskim interesima zajednice. Time se dolazi također i do narušavanja strukture prihoda. Najčešći načini utaje poreza jesu: dvostruko vođenje poslovnih knjiga, rad na crno koji se plaća gotovinom, te trampa (usluga za uslugu). Neplaćanje poreza javlja se u dva oblika: *zakonito* (kroz pronalaženja rupa u zakonu pomoću poreznih savjetnika, zatim izdvajanje za humanitarne, zdravstvene zaklade, smanjenjem potrošnje), te *nezakonito* kroz potpunu utaju poreza, prijavljivanje dijela prihoda, te švercu i krijumčarenju.

Većinu poreznih sustava u sadašnjem društvu karakterizira: visoko sudjelovanje javnih rashoda u BDP-u, povećanje poreznog opterećenja, naglašeni zahtjevi za harmonizacijom poreznih sustava, te porezne reforme.

Najznačajniji porezni oblici jesu, porez na dohodak, porez na dobit, porez na promet (PDV + trošarine), te doprinosi za socijalno osiguranje.

Slika 2. Pokazatelji ekonomske snage i skupine poreza

Izvor: Vlastita izrada

Karakteristike dobrog poreznog sustava jesu dopušteno korištenje fiskalne politike za postizanje stabilizacijskih i razvojnih ciljeva, zatim mora biti razumljiv svakom poreznom obvezniku, te troškovi primjene poreznog sustava moraju biti što niži. Bitno je da se porezni sustav ne mijenja često, jer to utječe na stabilnost pojedine države što ujedno pomaže i pravnim osobama u praćenju nekih budućih trendova koji su prisutne na tržištu. Primjerice, u situaciji inflacije, teže je voditi poduzeće, jer ona remeti rad poduzeća i ima utjecaj na cijelu strukturu poduzeća posebice na cijenu rada, materijala i drugih čimbenika, a time i na proizvodnost rada, nego u situacijama kada inflacija nije prisutna te je potrebno da okolina bude što stabilnija i da se rjeđe mijenja.

Državna porezna politika utječe na gospodarstvo u cijelosti, primjerice ako su porezi na profit poduzeća previsoki, biti će manje poticaja da se uđe u poslove privrede, a ulagači će tražiti drugo mjesto za ulaganje svog kapitala. S druge strane, ako se odrede porezi na prodaju, cijene će porasti, što će se odražavati na kupovnu moć stanovništva, gdje u slučaju većih cijena dolazi do manje kupovne moći, a u slučaju niskih cijena dolazi do veće kupovne moći. Ukoliko se primjene veliki porezi na nekretninu, ljudi mogu krivo shvatiti misleći da je skupo

imati zemljište i nekretnine, te se odlučuju za jeftinije i manje udobne stambene četvrti. Zaključak bi bio da stabilnost poreznog sustava je jedna od glavnih karakteristika koja se odnosi na učinkovitost poreznog sustava. Sa druge strane što se tiče javnih rashoda, oni su izdaci koje država čini u javnom interesu radi zadovoljenja društvenih potreba, te ovisi o opsegu javnih funkcija koje obavlja država.

Javne rashode možemo podijeliti na nekoliko vrsta:

- **Redovni i izvanredni** - redovni su oni rashodi koji se unaprijed mogu predvidjeti, te se redovno pojavljuju u proračunu, dok su izvanredni oni koji se ne mogu unaprijed predvidjeti,
- **Produktivni i neproduktivni** - produktivni su oni koji uzrokuju povećanje gospodarskih ili proizvodnih kapaciteta, te se time dolazi do stvaranja novog prihoda, dok su neproduktivni oni koji ne dovode do povećanja gospodarskih ili proizvodnih kapaciteta, te se njima ne stvaraju novi prihodi,
- **Investicijski i transferni** - investicijski se odnose na one koji dovode do direktnog ili indirektnog povećanja BDP-a, a transferni su oni koji ne stvaraju novu imovine te ne utječu na povećanje BDP-a,
- **Osobni i materijalni** - osobni su oni koji se pojavljuju prilikom isplate plaća, nagrada, mirovina i sl., dok su materijalni oni izdaci koje država čini prilikom nabave nekih pokretnina ili nekretnina,
- **Odgodivi i neodgodivi** - odgodivi su oni koji se mogu odgoditi na neko vrijeme, dok se neodgodivi moraju ponašati u skladu sa Zakonom i nemaju mogućnost odgode.
- **Novčani i nenovčani**
- **Rashodi državnih, regionalnih i lokalnih jedinica** - sa podjele državnih jedinica, poduzima ih država, npr. vojni rashodi, rashodi regionalnih jedinica - poduzimaju ih uže teritorijalne jedinice te rashodi lokalnih jedinica-poduzimaju ih uže teritorijalne jedinice.

Rashodi moraju zadovoljiti sljedeća načela:

1. **Načelo javnog interesa**- javni rashodi se koriste u svrhu zadovoljenja interesa zajednice
2. **Načelo štednje** - prije trošenja sredstava treba napraviti analizu i zatim odabrati optimalan rezultat

3. Načelo hitnosti i proporcionalnosti- rashode treba rangirati po principu hitnosti na slijedeći način, ako su dva rashoda jednako važna, a imamo manje sredstva, oba zadovoljavamo u isto vrijeme uz proporcionalno smanjenje iznosa.

4. Načelo izvora sredstava- vodeći računa da se izdaci izdvajaju iz dohotka, iz BDP-a a ne iz imovine

5. Načelo podudarnosti prihoda i rashoda- da javni rashodi budu raspoređeni tako da u određenom vremenu i iznosu odgovaraju javnim приходima.

U malim zemljama poput Hrvatske, veliki je proračun prepreka razvoju jer visok proračun znači da je država rastrošna, a to se mora nečim financirati vodeći brigu o tome da su sredstva u zemlji i inozemstvu limitirana, tada se država odlučuje na primjerice visoko porezno opterećenje kako bi postigla neku ravnotežu.

Visoki porezi imaju negativan učinak na investicije, a upravo bi porezi trebali biti ti koji će utjecati na smanjenje nezaposlenosti, ubrzati rješavanje problema nelikvidnosti i drugo (Čavrak i suradnici, 2011: 90).

Da bi ekonomija u cijelosti bila zadovoljena, a time i stabilnost neke zemlje, bitno je da proračun bude uravnotežen. Jedan od važnih instrumenta je proračunski deficit, koji sa svoje negativne strane ukazuje se zaduživanje kod središnje banke tiskanjem novčanica, i koji ima za posljedicu inflacijske efekte.

Nadalje, u situaciji nezaposlenosti poželjno je povećati budžetsku potrošnju, a u situaciji inflacije smanjiti proračunsku potrošnju. Proračunski deficit se može javljati u dva oblika, ako se javlja na proračunu tekućih rashoda i prihoda znači da se sredstva troše za tekuću potrošnju, a ukoliko se javlja u proračunu kapitalnih javnih prihoda i rashoda, znači da time dolazi do povećanja društvenog kapitala koji ostaje na raspolaganju budućim generacijama te se iskazuje manje dugovno opterećenje.

Deficit može biti financiran prodajom imovine kao rezultat prihodom od privatizacije, te zaduživanjem koje se odnosi na duži ili kraći vremenski period. Glede instrumenata zaduživanja koriste se kratkoročni ili dugoročni instrumenti. Kratkoročni instrumenti se

odnose na trezorske zapise ili nepodmirene obaveze, dok se dugoročni instrumenti odnose na kredite, obveznice, zajmove (Čavrak i suradnici, 2011: 90). Dužnici jesu banke, osiguravajuća društva, privatne kompanije te međunarodne financijske institucije.

2.4. Fiskalna pravila i njihova provedba u europskoj uniji

Danas se Hrvatska nalazi u razdoblju velike fiskalne prilagodbe. To je razdoblje uslijedilo nakon fiskalne eksplozije koja se dogodila na početku krize 2008. i 2009. godine. Tada je, povećana tolerancija prema fiskalnim deficitima, gdje je taj običaj bio osobito prisutan u zemljama koje nisu imale trenutnih problema s financiranjem deficita. Zanemarena su moguća fiskalna iznenađenja koja se najčešće očituju u vidu neplaniranih fiskalnih izdataka (primjerice spašavanje banaka), te u vidu povećane averzije investitora prema riziku. Zbog toga, prinosi na obveznice često i iznenadno rastu iznad granica koje se očekuju na početku razdoblja fiskalne ekspanzije.

Fiskalni se deficiti prirodno povećavaju zbog pada aktivnosti i slabijega punjenja proračuna. Pokušaj da se smanjenjem rashoda u takvim uvjetima prati smanjenje prihoda može značiti pretjeranu kontrakciju državne, a samim time i ukupne potražnje, što može produbiti recesiju. Zbog toga se fiskalna politika neke zemlje ne procjenjuje prema zabilježenom nominalnom deficitu, nego prema strukturnom ili ciklički prilagođenom deficitu. Strukturni ili ciklički prilagođeni deficit znači da se prihodima ili rashodima dodaje ili oduzima iznos za koji se procjenjuje da je uzrokovan ekonomskim ciklusom – recesijom ili ekspanzijom.

Primjerice, u uvjetima recesije prihodi su niži, rashodi veći od normalnih, a to znači manje prihoda i više nezaposlenih, i samim time su veći izdaci za naknade za nezaposlene. Takve se promjene nazivaju „automatskim stabilizatorima“. Kada oni djeluju, zabilježeni nominalni deficit veći je od normalnog ili strukturnog deficita (Hrvatska udruga banaka, www.hub.hr, preuzeto 29.06.2015.)

Ograničenja i pravila koja se uvode jesu Maastricht kriterij konvergencije uveden 07.02.1992. i Pakt o stabilnosti i rastu čijih se pravila moraju pridržavati sve članice EMU, da bi se

održala fiskalna disciplina. Kriterij iz Maastrichta kriteriji su koje moraju zadovoljiti zemlje članice EU kako bi ušle u treću fazu Ekonomske i monetarne unije (*Economic and Monetary Union, EMU*) i uvele euro. Ti su kriteriji razrađeni na osnovi odredbi čl.121 st.1. Ugovora o Europskoj uniji.

Dakle, one zemlje članice koje se spremaju uvesti euro moraju zadovoljiti sljedeće kriterije (Institut za javne financije, <http://www.ijf.hr/>, preuzeto 10.07.2015):

1. **Stabilnost cijena** - stopa inflacije ne smije prelaziti 1,5% boda prosječne stope inflacije triju država članica sa najmanjom inflacijom, te se stopa inflacije mjeri indeksom potrošačkih cijena. Indeksi potrošačkih cijena omogućavaju usporedbu troška tržišne košarice dobara i usluga između dva vremenska razdoblja da bi se pratio proces inflacije.

Moraju se pratiti cijene u trenutku kada potrošač donese odluku o kupnji, jer je to najmjerodavniji pokazatelj prilikom kupnje. Time se postiže analiza cijena na tržištu, te se pruža mogućnost utvrđivanja ostalih cijena na tržištu koje uključuju sve poreze koje je potrošač primoran platiti te ostale subvencije koje su uključene u cijenu proizvoda. Također se vrši usporedba i inflacije sa drugim državama,

2. **Kamatne stope** - prosječna dugoročna nominalna kamatna stopa ne smije biti viša od 2 % boda u odnosu na kamatne stope triju zemalja Unije s najnižom stopom inflacije. Cilj kriterija dugoročnih kamatnih stopa je spriječiti kapitalni dobitak na obveznice zemalja koje su plaćale visoku premiju zbog tečajnog rizika.

Dugoročne kamatne stope mjere se na osnovi bruto prinosa dugoročnih (10-godišnjih) obveznica koje je izdala središnja država ili usporedivih financijskih instrumenata, uzimajući u obzir različitosti u nacionalnim ekonomijama. Naime, ako se zna da će se tečaj neopozivo fiksirati, investitori će prodavati obveznice s nižom premijom (što će spustiti cijenu tih obveznica, odnosno povećati kamatnu stopu) i kupovati obveznice s višom kamatnom stopom (i tako im podizati cijenu, odnosno smanjiti kamatnu stopu).

U državi s početno nižim kamatnim stopama, one će se povećati, a posjednici njezinih obveznica ostvarit će kapitalni gubitak; dok se u državi s početno višim kamatnim stopama,

doći do njihova smanjenja, te će posjednici njezinih obveznica ostvariti kapitalni dobitak (Hrvatska narodna banka, <http://www.hnb.hr/>, preuzeto 30.06.2015.),

3. Deficiti proračuna opće države - udio proračunskog deficita opće države u BDP-u ne smije prelaziti 3%. U cilju održavanja stabilnosti cijena i pravedne raspodjele koristi i troškova Monetarne unije uspostavljeni su kriteriji koji će osigurati da svaka država članica vodi zdravu fiskalnu politiku,

4. Državni javni dug - udio bruto duga opće države u BDP-u ne smije prijeći 60%,

5. Stabilnost tečaja - nacionalna valuta ne smije devalvirati u prethodne dvije godine i mora se nalaziti unutar tečajnih raspona utvrđenih Europskim monetarnim sustavom (+/- 2,25%). Zemlja članica mora sudjelovati u Tečajnome mehanizmu (Exchange-rate mechanism, ERM) Europskoga monetarnog sustava neprekidno tijekom dvije godine prije godine u kojoj se preispituje stanje. To znači da se fluktuacije tečaja između eura i valuta članica moraju kretati u dogovorenim granicama. Osim toga, u istom razdoblju zemlja članica ne smije devalvirati svoju valutu. Nakon prelaska u treću fazu EMU-a i nakon prihvaćanja eura, Europski monetarni sustav zamjenjuje se novim Tečajnim mehanizmom (ERM II).

Osim kriterija konvergencije, uspostavljen je i Pakt o stabilnosti i rastu koji se također bazira na stabilnosti cijena ali sa dodatnim proširenim procedurama kod tzv. procedura kod prekomjernih deficita. U srpnju 1997. Europsko je vijeće prihvatilo Pakt o stabilnosti i rastu. On predstavlja trajnu predanost stabilnosti proračuna koji je omogućio i kažnjavanje bilo koje zemlje u eurozoni čiji je proračunski deficit prelazio 3%. Pakt je poslije proglašen prestrogim te je u ožujku 2005. reformiran (Središnji državni portal, <https://uprava.gov.hr/>, preuzeto 30.06.2015.). Glavna načela Pakta jesu da proračun zemlje treba biti uravnotežen, da se provedu novčane kazne do visine od najviše 0,5 % BDP-a za zemlje čiji proračunski deficit prelazi 3% BDP-a te da se od navedenih kazni izuzimaju one zemlje koje su na temelju odredaba Pakta izuzete pod izvanrednim okolnostima primjerice padom BDP-a više od 2% godišnje.

3. FISKALNA POLITIKA REPUBLIKE HRVATSKE U RAZDOBLJU OD 2006. DO 2014. GODINE

Fiskalna politika u Republici Hrvatskoj usmjerena je na postizanje dugoročnog razvoja, te ujedno i gospodarskog rasta, te naposljetku u smanjenju stope nezaposlenosti, a time i na povećanje proizvodnje u cjelini, da bi se poticao sve veći gospodarski rast, u cilju konkurentnosti na tržištu.

Osim svih navedenih činjenica možemo reći da je zadaća fiskalne politike ujedno i uključena u razvojnu politiku koja će se baviti strateškim ciljevima koji su i između ostalog uravnotežena međunarodna bilanca plaćanja, ujednačenost regionalnog razvoja, porast životnog standarda, socijalno pravedna redistribucija dohotka i sl.

Nakon ratnog razdoblja, Hrvatska je prešla u razdoblje tzv. "druge faze tranzicije" sa ciljem ulaska u Europsku Uniju, te je Sporazum za to isto pridruživanje potpisan u listopadu 2005. godine čime su započeli prvi pregovori.

Hrvatska je do 2008. godine zabilježila prosječan godišnji rast BDP-a u iznosu od 4%, te je također došlo i do smanjenja deficita vanjskotrgovinske bilance, sporijeg rasta inozemnog duga te stabilnosti cijena koja je posljedica nove političke reforme. Država je ostvarila značajan fiskalni priljev rastom proizvodnje, te prihodom turizma, konkurentniji smo na svjetskom tržištu te postajemo punopravna članica NATO saveza. Udio BDP-a u turizmu 2014.g za prvih 6 mjeseci iznosio je 10,3 % što je veći porast u odnosu na prethodnu godinu za 0,4%, dok je drugo tromjesečje iste godine (travanj-lipanj) iznosio 17%, 0,8% više nego 2013.

Porast BDP-a u 2007. godini bio je manji, dok je u 2009. godini pad BDP-a iznosio 5,8 % što se nastavilo i u 2010. godini, smanjila se osobna potrošnja, opao je uvoz, te su zabilježeni manji priljevi u proračun.

Gospodarska kriza uvjetovala je opadanje gospodarskih aktivnosti, dogodili su se određeni pomaci u državnom proračunu 2009. godine, uz očuvanje statusa socijalno ugroženih osoba, od kolovoza se primjenjivala viša stopa PDV-a, te su također primijenjeni posebni porezi na plaće, mirovine te ostali posebni porezi tzv. "krizni porezi".

3.1. Porez na dodanu vrijednost

U razdoblju 01.01.2006 godine uvodi se snižena stopa PDV-a kojom se oporezuju turističke usluge u cilju razvijanja turističkog sektora time i posebnog doprinosa razvoja turizma. Ukinute su potpore za sniženje troškova organiziranog prijevoza, stopa PDV-a na agencijske usluge povećana je sa 0% na 22 %, a PDV na smještaj rezerviran putem agencija s 0% na 10%, te je time došlo do slabog odaziva turista u Hrvatsku jer su poskupjela organizirana putovanja u Hrvatsku za čak 20%.

Također 2007. godine smanjio se PDV na novine i časopise, sa 22% na 10%, sa ciljem povećanja broja prodanih tiskovina, ali je s druge strane došlo do rasta troškova novinskih izdavača, osjetio se pad u poslovanju, smanjenje plaća, otpuštanja zaposlenika te je kao rezultat svega navedenog i gospodarske krize došlo do pada naklade u veljači 2010. godine u odnosu na 2009. godinu za 15%.

Najviše prihoda u 2008. godini, odnosilo se na PDV 42% (34,4 % svih poreza i doprinosa za socijalno osiguranje, 33,9%). Oporezivanjem PDV-om država, u našem slučaju, ima pozitivan utjecaj na kretanje tijeka razvoja gospodarstva u budućnosti. Kod PDV-a se oporezuje samo dodana vrijednost, te predstavlja razliku kupnje i proizvodnje, te vrijednost što je proizvođač dodaje inputima prije nego što ih proda kao nove robe ili usluge. Danas su u primjeni standardna ili opća stopa, niža, te viša stopa, dok se nulta stopa u Hrvatskoj više ne koristi za razliku od prethodnih godina. Europska unija teži manjem broju stopa PDV-a.

Promjene Zakona o PDV-u iz 2009. godine povišena je stopa PDV-a na 23% , dok je 01.03.2012. uvedena stopa PDV-a 25% koja je još uvijek na snazi i 2015. godine, to je dovelo do promjene u poreznim evidencijama, knjigama i knjigovodstvenom praćenju.

Poduzetnici od 01.01.2013. godine imaju povećan prag za ulazak u sustav PDV-a koja iznosi 230.000,00 kuna što je jedna od bitnijih novina. Porezna oslobođenja koja su prisutna jesu oslobođenja za određene djelatnosti javnog interesa (bolnička i medicinska njega, socijalna skrb i sl., zatim oslobođenja za ostale djelatnosti (transakcije osiguranja, odobravanje kredita i sl.), oslobođenja za transakcije unutar EU, oslobođenja pri uvozu, te oslobođenja pri izvozu.

U 2009. godini zbog gospodarske krize i recesije smanjili su se prihodi u proračunu, prvenstveno prihodi od poreza, zatim i poreza na dobit. Zakonom o posebnom porezu na primitke od samostalne djelatnosti i ostale primitke 01.01.2009. godine uvedena je obveza plaćanja posebnog poreza na dohodak od kapitala i osiguranja.

Oporeziv dohodak obuhvaća šest oblika:

1. *dohodak od nesamostalnog rada* koji obuhvaća plaće, potpore i sl.
2. *dohodak od samostalne djelatnosti* kroz obrte
3. *dohodak od imovine i imovinskih prava*, intelektualno vlasništvo, patenti..
4. *dohodak od kapitala* koji obuhvaća dividende od udjela u kapitalu
5. *dohodak od osiguranja*; premije životnog, dopunskog i mirovinskog osiguranja..
6. *drugi dohodak* (honorari)

3.2. Porez na dohodak

Dohodak se definira kao razlika primitaka i izdataka tijekom poreznog razdoblja koji se obračunava prilikom primljenih uplata odnosno obavljenih isplata.

U 2010. godini porezni klin u Hrvatskoj iznosio je 40,6%, dok je 1990-tih godina iznosio 50%, dok u današnje vrijeme iznosi cca. 41%. Porezni klin se definira kao razlika između bruto i neto plaće koju prima radnik, a nastaje kao rezultat oporezivanja rada. Porezni klin

negativno utječe na zaposlenost jer poslodavci moraju rastom poreznog klina više izdvajati za troškove plaća čime se povećava nezaposlenost.

Porez na dohodak plaća se po stopama od 12%, 25% te 40% ovisno o visini plaće, dok mjesečni osnovni osobni odbitak iznosi 2.600,00 kuna od 01.03.2015 godine.

Izmjenom Pravilnika o porezu na dohodak (NN 146/09) uvodi se OIB koji se također javlja na novim obrascima od 01.01.2010. godini što predstavlja "jedinstveni broj građana" koji bi olakšavao uvid u svakog građanina. U navedenoj godini smanjen je broj i snižene su stope poreza na dohodak, te su ukinute premije osiguranja, zdravstvene usluge i stanovanja, te je omogućeno dobrovoljno mirovinsko osiguranje za radnike uz mjesečnu premiju. Istraživanjima je dokazano da sva razna oslobođenja i olakšice koriste građani sa relativno visokim dohotkom, u odnosu na siromašnije porezne obveznike, npr. pri visokom dohotku porezni obveznik će ostvariti veću poreznu olakšicu za dijete, za razliku od socijalno ugroženih.

U Hrvatskoj je stvarna stopa nezaposlenosti 2010. godine 17,6%, dok je 2013. godine iznosila 20,2%, može se iz svega navedenog primijetiti da nezaposlenost raste iz godine u godinu. Hrvatsko tržište rada karakterizira nekoliko bitnih problema što se tiče nezaposlenosti: dugotrajna nezaposlenost, neusklađena ponuda i potražnja za radnicima, niska stopa aktivnog stanovništva, te visoka stopa nezaposlenosti. Prisutne su i porezne olakšice odnosno razna oslobođenja: oslobođenja za ratne vojne invalide, olakšice za potpomognuta područja i područja grada Vukovara, poticaji za zapošljavanje, te poticaji istraživanja i razvoja.

3.3. Ostali izravni porezi

Ostali izravni porezi koji su bili na snazi do 21.02.2007. godine su porezi na neobrađivo poljoprivredno zemljište, koji su se plaćali u iznosu do 1000 kn po jednom ha godišnje, zatim je uveden porez na neizgrađeno građevno zemljište, te razrez poreza za neiskorištene poduzetničke nekretnine.

Kako je navedeno tzv. "*krizni porez*" je uveden 24.07.2009. godine, odnosno "*porez solidarnosti*" s ciljem što većeg prikupljanja prihoda kako bi se smanjio deficit proračuna. Uvođenjem kriznog poreza, javila se nepravednost prema ostalim akterima, naime nije došlo do pravednosti i jednakosti jer su se s jedne strane plaćali veći krizni porezi koji su se ticali umirovljenika i zaposlenika sa manjim primanjima, dok su osobe sa visokim primanjima izuzete od kriznog poreza. To nije dovelo do učinkovitosti poreznog sustava te je on ukinut sredinom 2010. godine.

3.4. Porez na dobit

Porez na dobit drugi je po važnosti izravni porez. Uveden je u prvoj fazi porezne reforme početkom 1994. godine i u tom je obliku važio sve do kraja 2000. godine kada su izvršene neke promjene (Jurković, 2002: 113).

Porezni obveznik je trgovačko društvo i druga pravna osoba koja obavlja djelatnost u cilju stjecanja dobiti. Također je porezni obveznik poreza na dobit i tuzemna poslovna jedinica inozemnog poduzetnika, fizička osoba koja ostvaruje dohodak prema propisima o oporezivanju dohotka ako izjavi da će plaćati porez na dobit umjesto poreza na dohodak, te fizička osoba koja ostvaruje dohodak od obrta.

Osnovica poreza na dobit sastoji se od razlike između prihoda i rashoda, uvećana i umanjena za sve one stavke koje su uključene u obračun poslovnog rezultata.

Pod stavke uvećanja dobiti ili umanjenja gubitka jesu: amortizacija iznad propisanog iznosa ili stope, 70% troškova reprezentacije, 30% troškova za osobni prijevoz, rashodi darovanja iznad dopuštenih iznosa (2% od ukupnih prihoda), troškovi prisilne naplate poreza, kamate (redovne i zatezne) između povezanih osoba i sl. dok sa druge strane stavke umanjenja dobiti jesu za prihode od dividendi, za reinvestiranu dobit, za svotu amortizacije koja nije porezno priznata u ranijim razdobljima, za prihode od vrijednosnih usklađenja dionica i udjela (nerealizirani dobiti) ako su bili uključeni u poreznu osnovicu i dr.

Porez na dobit 2007. godine doveo je do promjena, olakšice i oslobođenja mogu ostvariti poduzeća koja obavljaju djelatnost i zapošljavaju u područjima posebne državne skrbi, koje zapošljavaju osobe sa invaliditetom i dr. Poduzetnicima je cilj smanjiti osnovicu poreza na dobit, da bi što manje platili poreza državi i na taj način naštetili proračunu, dok je državi cilj da je osnovica poreza što veća, da bi obveznici platili što više poreza.

3.5. Porez na promet nekretnina

Promet nekretnina u Hrvatskoj se oporezuje ili PDV-om ili posebnim porezom na promet nekretnina, ovisno o zakonu koji se primjenjuje (Jelčić, 2001: 320).

Ovim porezom obuhvaćen je promet nekretnina bez obzira da li se time one stječu u vlasništvo plaćanjem ili bez plaćanja (Jelčić, 2001: 321). Porezni obveznik je osoba koja je stekla nekretninu, a osnovicu poreza čini tržišna vrijednost nekretnine u trenutku stjecanja. Država je u 2009. godini naplatila 50 milijuna kuna poreza na nekretnine nego prethodnih godina, trebale bi se povećati oporezivanje nekretnina jer bi to doprinijelo i više proračunskih prihoda.

3.6. Trošarine

Postupak oporezivanja trošarina u Hrvatskoj provodi Carinska uprava od 01.01.2002. godine, te je specifično za Hrvatsku da je broj trošarina manji u odnosu na trošarine u većini zemalja EU. Razlozi uvođenja trošarina javljaju se u dvojakom obliku: *fiskalni razlozi* (da bi se povećali javni prihodi kroz velik obujam prodaje, te *nefiskalni razlozi* (zbog uvođenja progresivnosti u porezni sustav, ublažavanje zagađenja, smanjivanje ovisnosti i ostalih čimbenika).

Dolazi do uređenja trošarina na: alkohol i alkoholna pića, duhanskih proizvoda, energenata i električne energije. Vlada je povećala 2010. godine trošarine na cigarete koje su poskupjele za 1 kn, unatoč svemu tome nije se nešto značajno dogodilo, već se aktivirala šverc trgovina cigaretama, smanjila se proizvodnja, time i zaposlenost i smanjio se broj uzgajivača duhana.

U Hrvatskoj sive ekonomije je 14-30% BDP-a, najviše u poljoprivredi, prehrambenoj industriji, trgovini, graditeljstvu, turizmu i ugostiteljstvu.

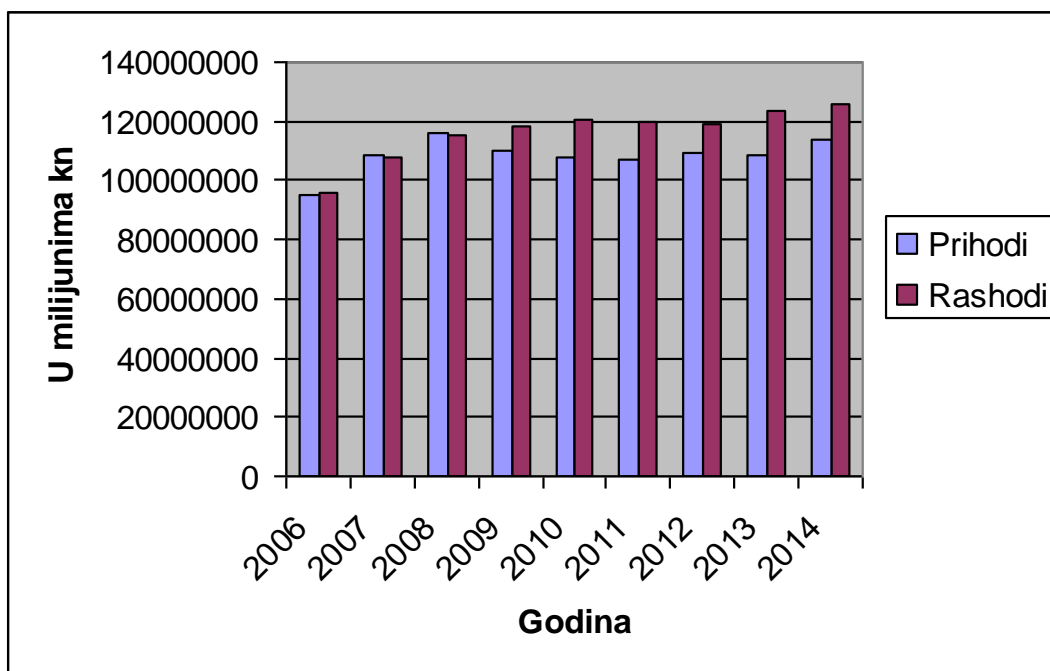
Glavni uzroci koji potiču na sivu ekonomiju jesu visoki porezi, nedovoljna učinkovitost tržišta, neprimjerena visina kazni, nedostatak etike i morala, nezaposlenost, nedovoljan raspoloživi dohodak, tranzicijske promjene, ekonomske migracije i dr., što za posljedicu ostavlja trag na gospodarstvo kroz smanjenje poreznih prihoda, pada konkurentnosti i efikasnosti, lošeg rejtinga gospodarstva na međunarodnom tržištu, povećanje javnog duga i sl.

Pod mjerama suzbijanja sive ekonomije treba se uvesti efikasan inspekcijski nadzor, povećati informiranost poreznih obveznika, uvesti konsenzus o suzbijanju sive ekonomije, te bi se trebao provesti fleksibilniji Zakon o radu što se tiče sustava zapošljavanja. Uvođenje financijske kontrole u prvih 6 mj 2010. pronađeno je nepravilnosti, neisplaćeni dio plaće, rad na crno bez uplate doprinosa i sl.

4. UKUPNI PRIHODI I RASHODI RH U RAZDOBLJU 2006.-2014. GODINE

Iz grafikona 1. vidljivo je da prema konačnim podacima o izvršenju proračuna za 2006. godinu, ukupni prihodi Državnog proračuna ostvareni su u iznosu od 95.588,2 milijuna kuna. Ovakvo ostvarenje ukupnih prihoda državnog proračuna u skladu je s planiranim prihodima za 2006. godinu, odnosno ostvarenje je veće od plana za 0,1%. Ako izvršenje ukupnih prihoda promatramo kroz međugodišnji rast, vidljivo je da su u 2006. godini ukupni prihodi povećani za 11,2%. Ukupni prihodi dijele se na prihode poslovanja i prihode od prodaje nefinancijske imovine. Prihodi poslovanja daleko su značajnija skupina prihoda i u 2006. godini čine 99,6% ukupnih prihoda. (Ministarstvo financija, <http://www.mfin.hr/>, preuzeto 25.09.2015.)

Grafikon 1: Ukupni prihodi i rashodi RH u razdoblju 2006-2014 (u mil.kn.)

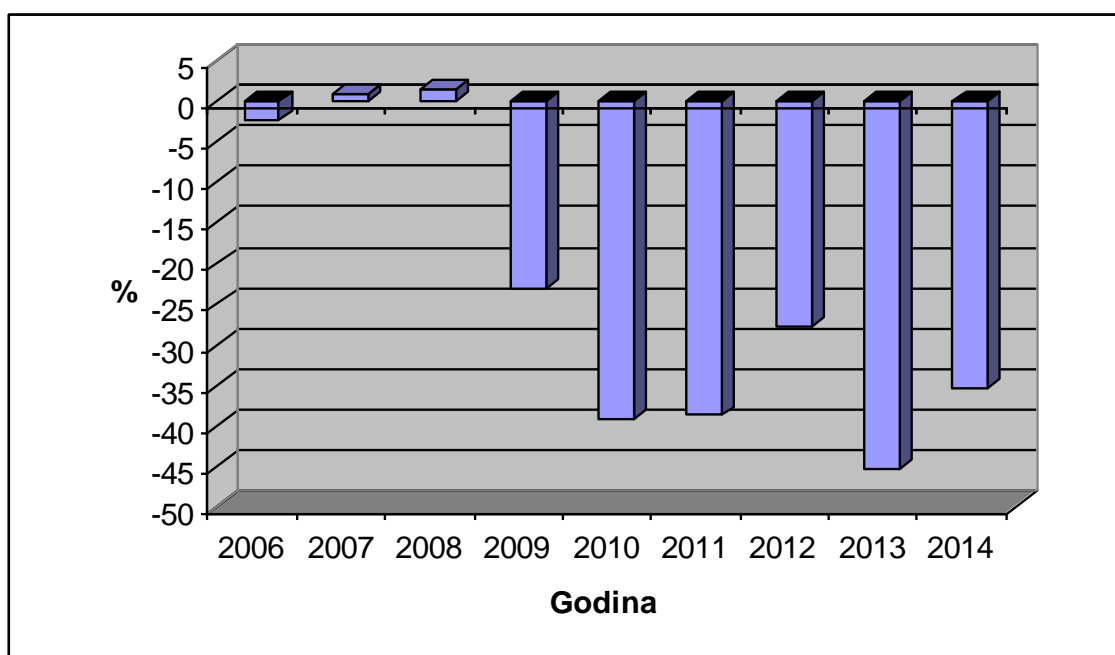
Izvor: Vlastita izrada na temelju podataka Ministarstva financija preuzetih sa stranice <http://www.mfin.hr/hr/vremenske-serije-podataka>

Najviše prihoda zabilježeno je u 2008. godini, u odnosu na 2007. godine uslijed kretanja gospodarske aktivnosti, dok je država stvorila najviše rashoda 2014. godine i 2013. godine što

znači da je bila rastrošnja u odnosu na prethodno razdoblje. Tijekom 2009. i 2010. godine rashodi su povećani, dok je pad agregatne potražnje i zaposlenosti uzrokovao pad javnih prihoda. "Zbog navedenog su uvedene dodatne fiskalne restrikcije koje se posebno očituju u povećanju osnovne stope poreza na dodanu vrijednost sa 22% na 23% te uvođenju posebnog poreza na plaće, mirovine i druge primitke." (Ekonomski fakultet u Zagrebu <http://web.efzg.hr/>, preuzeto 25.09.2015.)

"Rashodi državnog proračuna za 2014. godinu veći su za 2,5 milijardi kuna ili 2,0% u odnosu na rashode državnog proračuna za 2013. godinu. Povećanje je prvenstveno zbog cjelogodišnje obveze plaćanja doprinosa proračunu Europske unije koja je u odnosu na 2013. godinu uvećana za 1,7 milijardi kuna. Povećanje proizlazi i iz povećanih rashoda za kamate koji su u odnosu na isto razdoblje prošle godine uvećani za 651,9 milijuna kuna. Nadalje, sanacija šteta od poplava uzrokovala je dodatne proračunske troškove u 2014. godini u iznosu od 406,9 milijuna kuna." (Ministarstvo financija, <http://www.mfin.hr/>, preuzeto 25.09.2015.)

Grafikon 2: Razlika proračunskih prihoda i rashoda u % BDP-a

Izvor: Vlastita izrada na temelju podataka Ministarstva financija preuzetih sa stranice <http://www.mfin.hr/hr/vremenske-serije-podataka>

Iz gornjeg grafikona vidi se da je BDP stalno opadao, najkritičnije je bilo 2013. godine te je iznosio -45,23% od BDP-a, te je 2014. godine došlo do manjeg rasta BDP-a koji je iznosio -35,42% u odnosu na 2013. Iz navedenog se može zaključiti da je došlo do povećanja deficita u bilanci plaćanja, slabe domaće potražnje, pada investicija, osobne potrošnje i zaposlenosti. Sa druge strane rast BDP u razdoblju 2007.-2008 godine te se kretao u rasponu od 0,97-1,38%, što je kao rezultat prikazanog dovelo do zaključka da se povećala osobna potrošnja, investicije, i državna potrošnja. Od 2009. godine gospodarstvo je u recesiji, BDP je od 2009.-2012. godine pao za 13%, te je pokrivenost uvoza izvozom 57%.

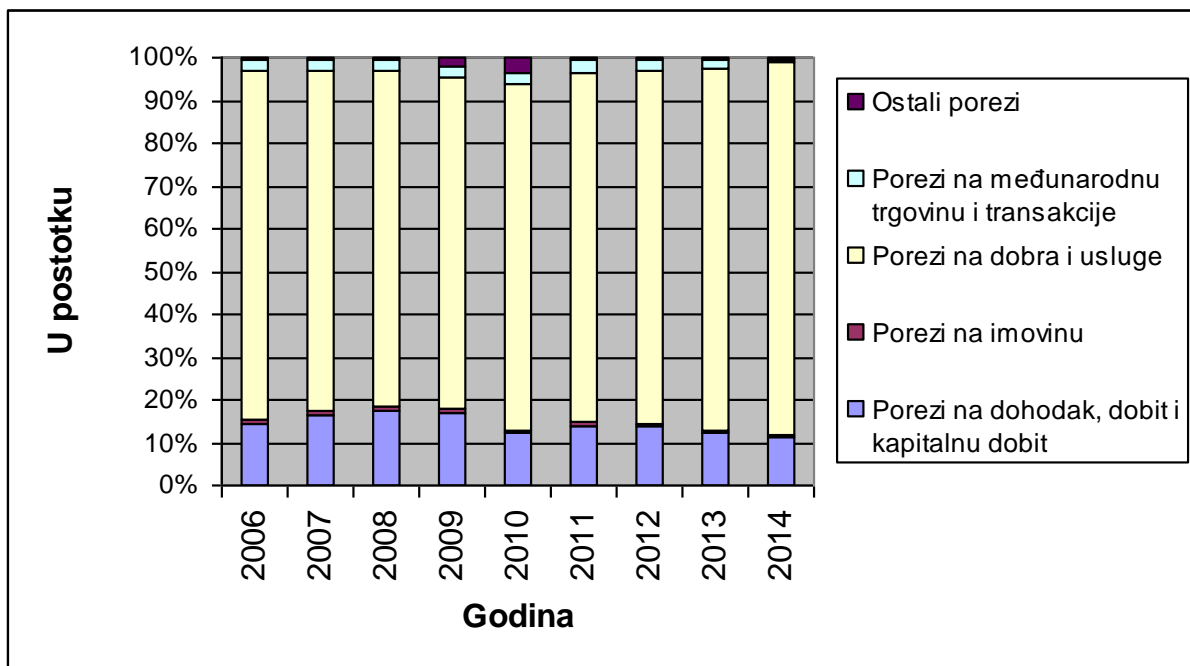
Grafikon 3: Struktura prihoda 2006.-2014.

Izvor: Vlastita izrada na temelju podataka Ministarstva financija preuzetih sa stranice <http://www.mfin.hr/hr/vremenske-serije-podataka>

Struktura poreza obuhvaća prihode od poreza, socijalnih doprinosa, pomoći i ostalih prihoda. Doprinosi rastu u skladu s rastom nominalnih bruto plaća i zaposlenosti, vidljivo je da se smanjuje broj zaposlenih koji uplaćuju samo u prvi stup MO, a povećava se broj onih koji uplaćuju u drugi stup MO, te su samim time i zabilježene niže stope rasta prihoda od doprinosa za MO nego li doprinosa za ZO i doprinosa za zapošljavanje. Najveći porast doprinosa zabilježen je u 2014. godini te je u % iznosio cca. 36%.

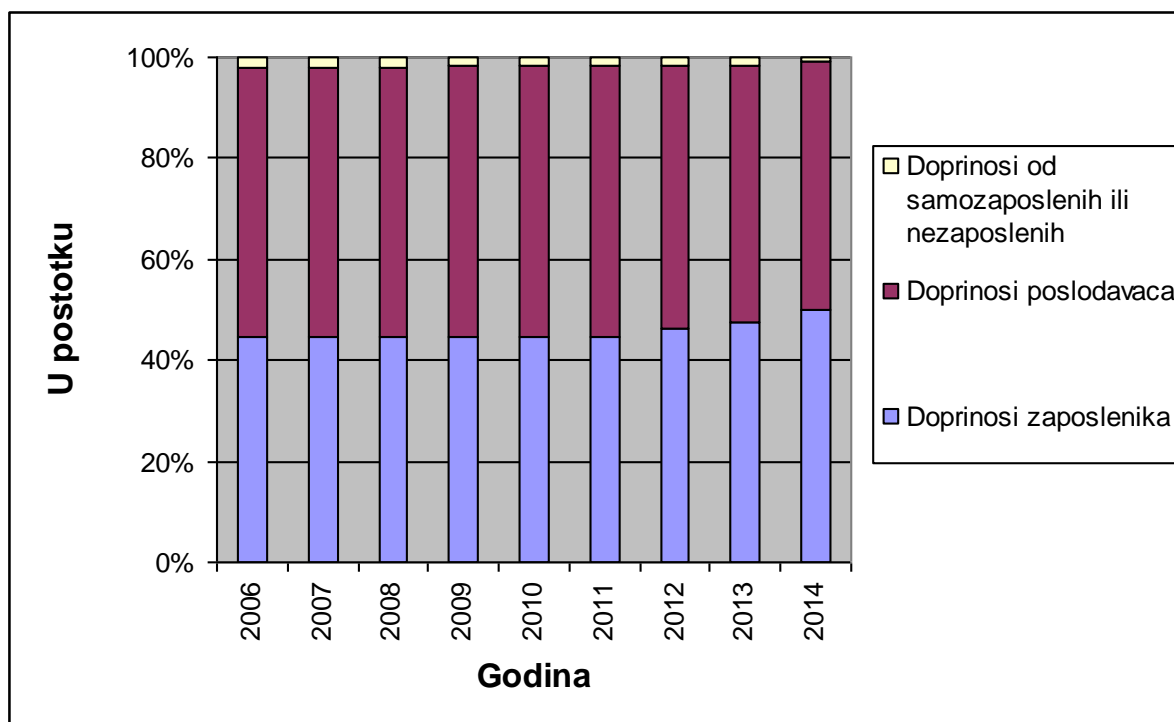
Grafikon 4: Struktura poreza od 2006. do 2014.

Izvor: Vlastita izrada na temelju podataka Ministarstva financija preuzetih sa stranice <http://www.mfin.hr/hr/vremenske-serije-podataka>

U prvoj polovici 2008. godine ukupni prihodi proračuna ostvareni su u iznosu od 57,7 milijardi kuna što je za 11,2 % više u odnosu na 2007. godinu, dok se situacija 2010. godine zbog nepovoljnih makroekonomskih utjecaja počela mijenjati, te je u prvoj polovici 2010. godine prikupljeno 52,0 milijardi kuna u odnosu na 2009. godinu, te se najviše osjetilo na smanjenju prikupljanja poreza na dobit. Uz to se od 2007. godine, otkako središnja država više ne dijeli prihode od poreza na dobit sa lokalnim jedinicama, a povećan je udio poreza na dohodak koji odlazi tim jedinicama, znatno smanjuje udio poreza na dohodak, a povećava udio poreza na dobit.

Grafikon 5: Doprinosi

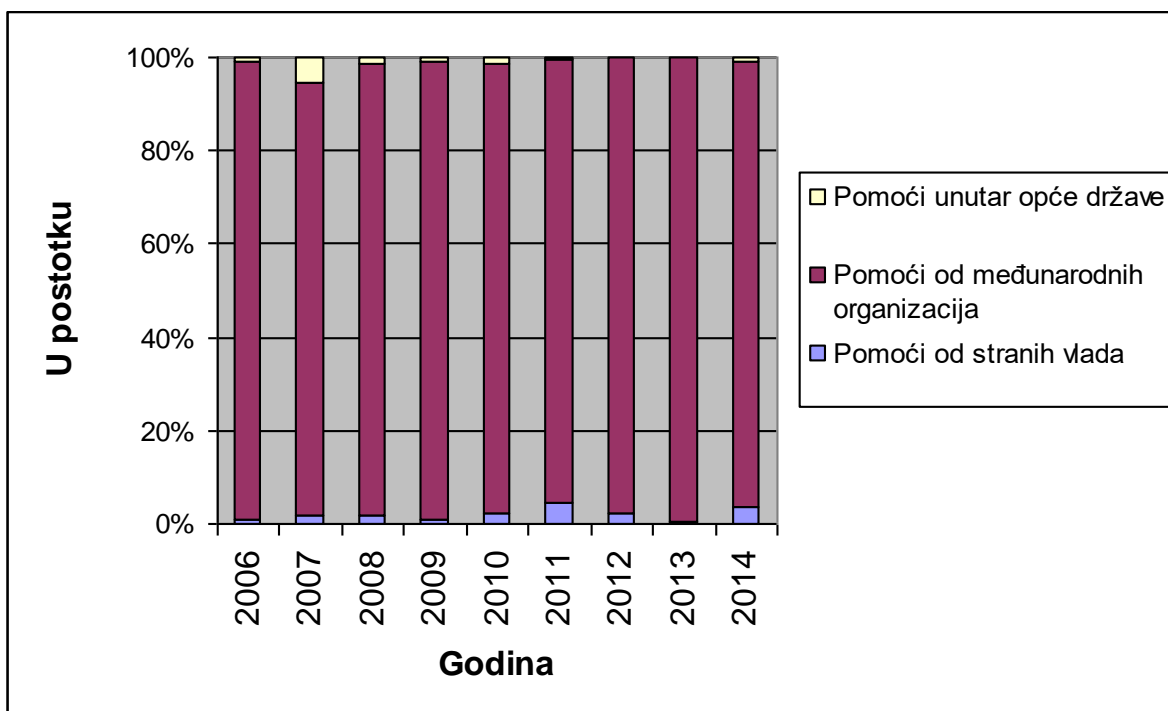

Izvor: Vlastita izrada na temelju podataka Ministarstva financija preuzetih sa stranice <http://www.mfin.hr/hr/vremenske-serije-podataka>

„U 2014. godini prihodi od doprinosa iznose 41,7 milijardi kuna, što je na međugodišnjoj razini povećanje od 12,3%. Prihodi od doprinosa bilježe visok međugodišnji rast usprkos nepovoljnim uvjetima na tržištu rada. Međutim, ovo međugodišnje povećanje rezultat je zakonskih izmjena koje su stupile na snagu tijekom 2014. godine.“ (Ministarstvo financija, <http://www.mfin.hr/>, preuzeto 21.09.2015.)

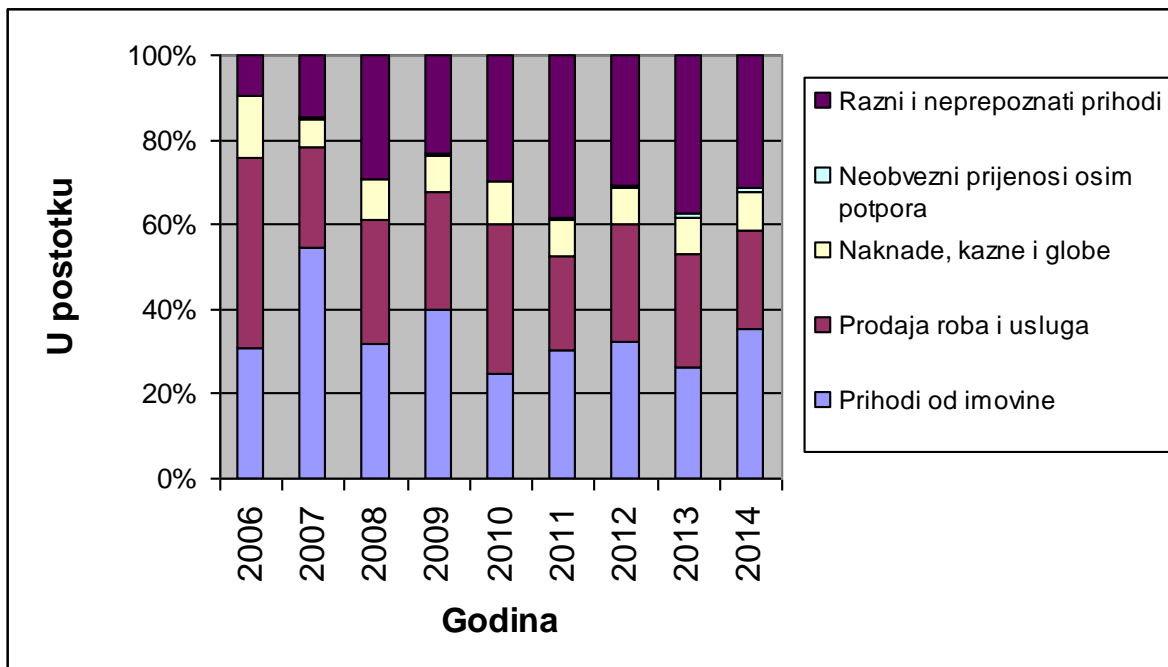
Ostali prihodi poslovanja, nisu posebno značajniji za državni proračun, jer se ubiru svake godine, iz godine u godinu te čine mali postotak od ukupnih prihoda poslovanja od 3% do 6%, te se u njih ubrajaju razne pomoći, kao što su pomoći od međunarodnih organizacija ili stranih vlada, prihodi od imovine (npr. koncesije), te pristojbe i naknade (npr. biljezi i sl.)

Grafikon 6: Pomoći

Izvor: Vlastita izrada na temelju podataka Ministarstva financija preuzetih sa stranice <http://www.mfin.hr/hr/vremenske-serije-podataka>

Grafikon 7: Ostali prihodi

Izvor: Vlastita izrada na temelju podataka Ministarstva financija preuzetih sa stranice <http://www.mfin.hr/hr/vremenske-serije-podataka>

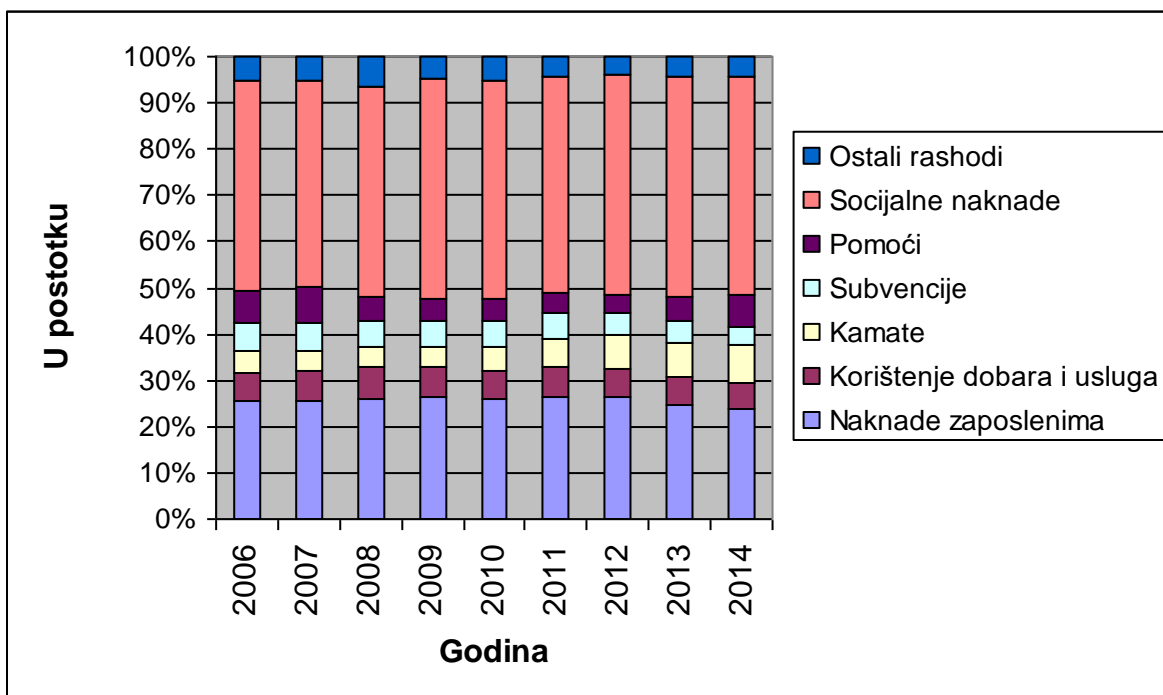

„Prihodi od prodaje proizvoda i roba te pruženih usluga te prihodi od donacija namjenski su prihodi proračunskih korisnika, a tijekom 2014. godine ostvareni su u iznosu od 119 milijuna kuna te bilježe međugodišnji rast od 39,4%. Pri tome su prihodi od vlastite djelatnosti proračunskih korisnika u 2014. godini iznosili 71,4 milijuna kuna, dok su prihodi od donacija ostvareni u iznosu od 47,7 milijuna kuna.

Prihodi od kazni, upravnih mjera i ostali prihodi tijekom 2014. godine prikupljeni su u iznosu od 642,7 milijuna kuna i bilježe međugodišnje povećanje od 6,8%. Međugodišnji rast ovih prihoda rezultat je većeg nadzora poslovanja gospodarskih subjekata, kao i novog modela naplate kazni za prekršaje u prometu. Prihodi od kazni ostvareni su najviše od kazni za prekršaje u prometu, dok se ostatak prihoda ove stavke odnosi na kazne u poreznim, carinskim i deviznim prekršajima, kazne za privredne prijestupe, te druge upravne mjere.“

(Ministarstvo financija, <http://www.mfin.hr/> preuzeto 21.09.2015.)

Grafikon 8: Struktura rashoda

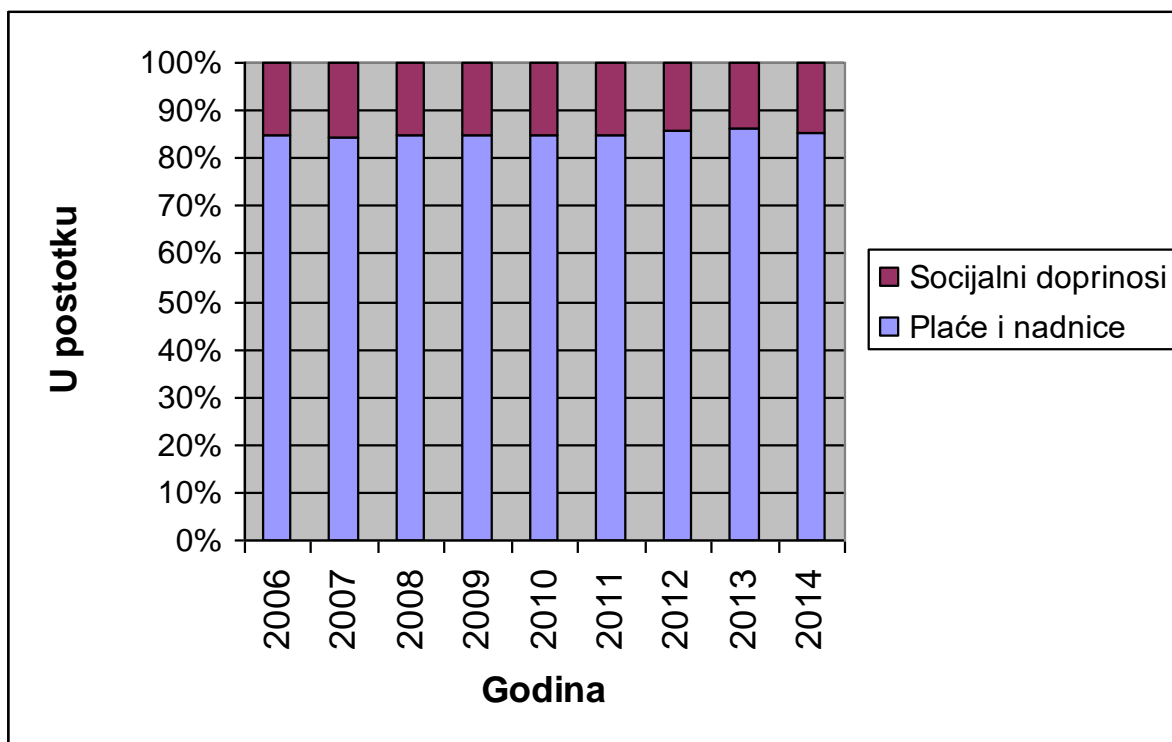

Izvor: Vlastita izrada na temelju podataka Ministarstva financija preuzetih sa stranice <http://www.mfin.hr/hr/vremenske-serije-podataka>

Rebalansom proračuna 2009. godine rashodi za zaposlene smanjeni su za 1,4 milijardi kuna u odnosu na 2008. godine, te se također smanjuje osnovica za obračun plaća. Naknade za zaposlene u 2014. godini izvršene su u iznosu od 21,5 milijardi kuna što predstavlja 99,2 % manje u odnosu na ranije razdoblje prethodne godine. Manji su za 214,7 milijuna kuna ili 1% u odnosu na 2013. godinu. Također su se naknade za zaposlene smanjile i zbog ukidanja plaća državnih službenika za otprilike, provođenje centralnog obračuna plaća, ukidanje dodataka do maksimalno 10% te povećanje zdravstvenih doprinosa s 13% na 15% bruto plaće.

Subvencije država daje poduzećima u svrhu poticanja proizvodnje, u svrhu saniranja gubitaka i sl., te je zabilježen konstantan iznos do 2012. godine od 6%, dok su pomoći u koje su uključen tekući i kapitalni prijenosi međunarodnim organizacijama, stranim vladama, proračunima, izvanproračunskim korisnicima i sl. zabilježene u iznosu od 5,4% 2009. godine, te je došlo do manjeg smanjenja 2014. godine.

Grafikon 9: Naknade zaposlenima

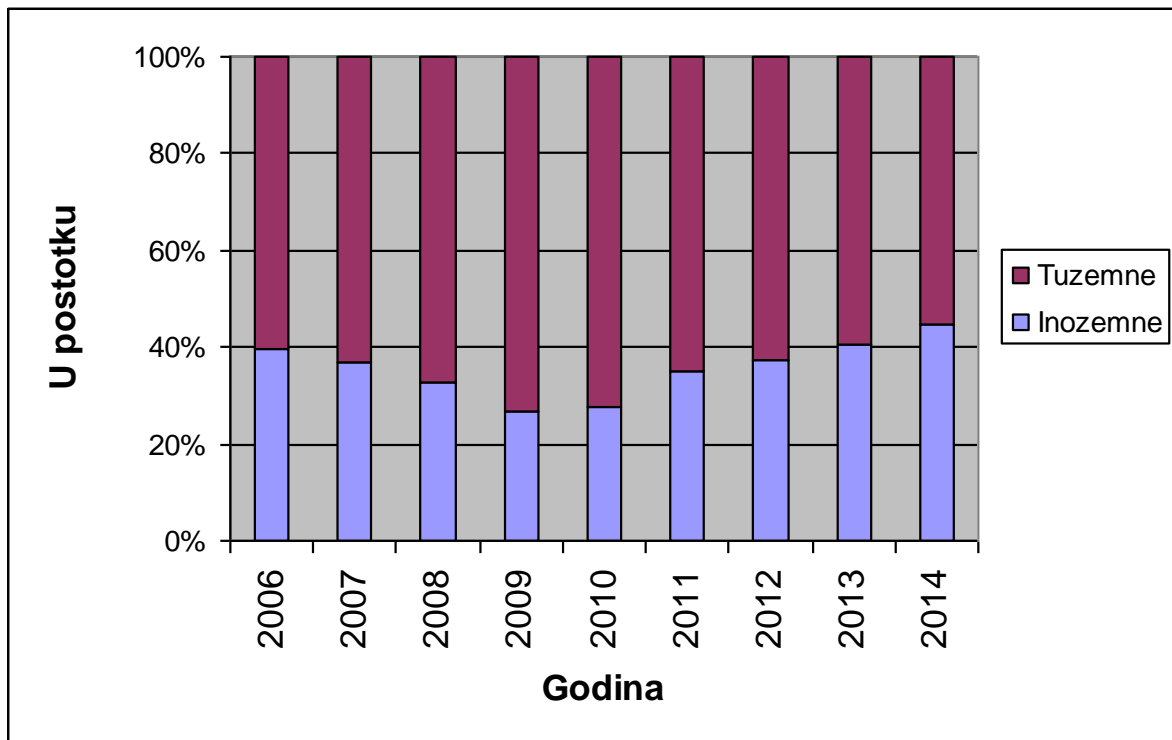
Izvor: Vlastita izrada na temelju podataka Ministarstva financija preuzetih sa stranice <http://www.mfin.hr/hr/vremenske-serije-podataka>

"Rashodi za zaposlene u 2014. godini izvršeni su u iznosu od 21,5 milijardi kuna što predstavlja 99,2% planiranih sredstava za tu namjenu. Ovi rashodi manji su za 214,7 milijuna kuna ili 1% u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. " (Ministarstvo financija, <http://www.mfin.hr/>, preuzeto 25.09.2015.)

Navedeno je najvećim dijelom rezultat:

- ukidanja dodataka 4, 8 i 10% na vjernost službi,
- smanjenja dužnosničkih plaća za 6%,
- provođenja centralnog obračuna plaća te
- povećanja zdravstvenog doprinosa s 13 na 15% bruto plaće.

Grafikon 10: Kamate

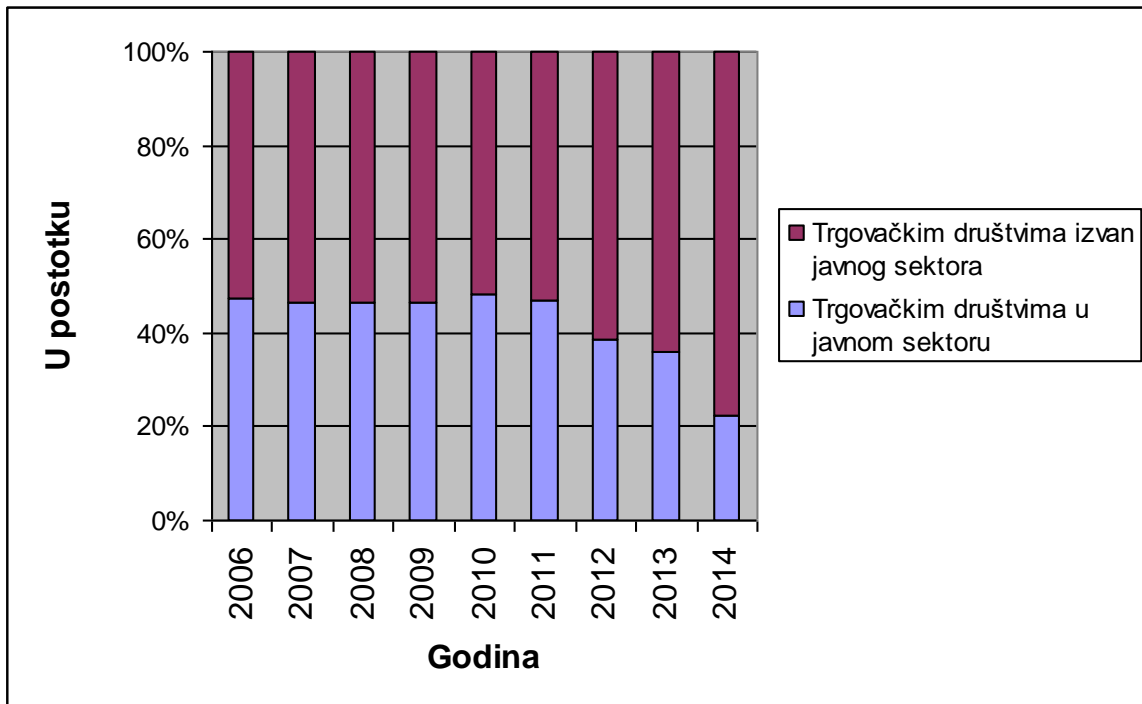

Izvor: Vlastita izrada na temelju podataka Ministarstva financija preuzetih sa stranice <http://www.mfin.hr/hr/vremenske-serije-podataka>

Financijski rashodi su oni rashodi koji su rezultat poslovanja, prvenstveno zbog zaduživanje države. U njih se zbrajaju prvenstveno kamate po inozemnim vrijednosnim papirima, kamate po zajmovima od drugih razina vlasti, inozemnih vlada, međunarodnih organizacija, banaka, zatezne kamate i sl., te iznose otprilike oko 4,6% ukupnih rashoda poslovanja. Inozemne

kamate su od 2009. godine kad su bile najmanje iznosile cca.27% dok su u novijem razdoblju dosegle razinu od cca.45%, dok su najviše tuzemne kamate iznosile otprilike oko 75% te su se smanjile do 2014. godine na razinu od 67% što dovodi do zaključka da se sve više iz godine u godinu zadužujemo u inozemstvu, dok je 2009. godine bio slučaj da smo se zaduživali na domaćem tržištu.

Grafikon 11: Subvencije

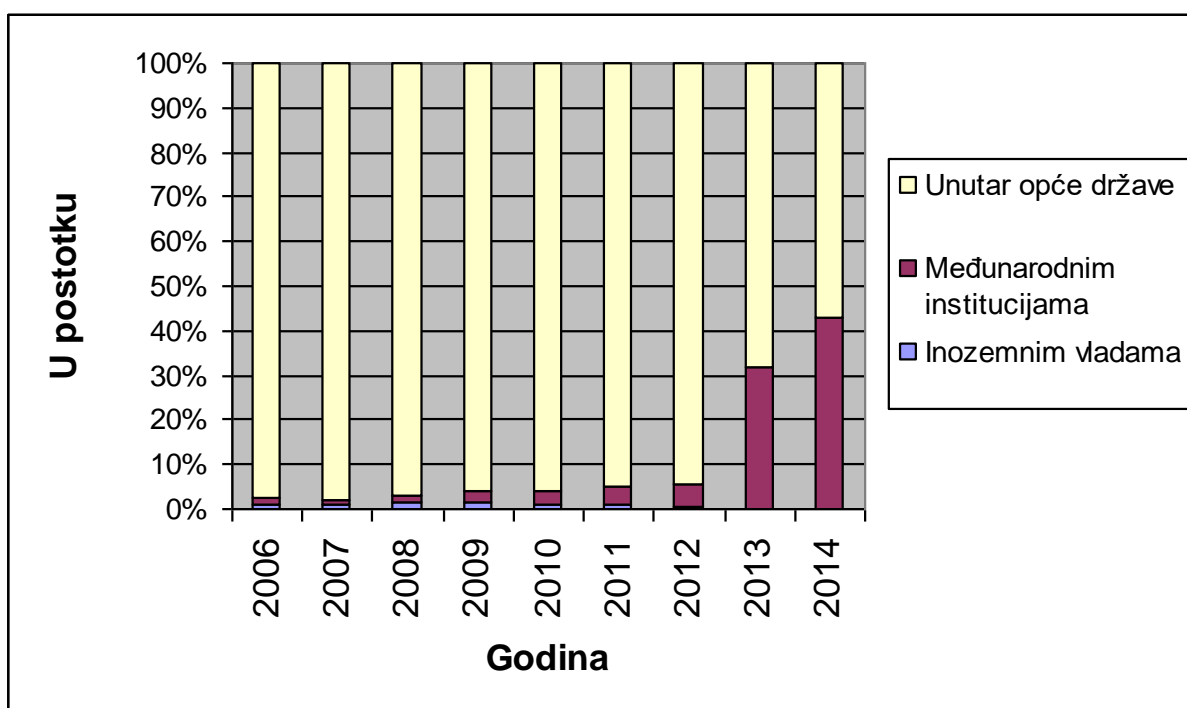

Izvor: Vlastita izrada na temelju podataka Ministarstva financija preuzetih sa stranice <http://www.mfin.hr/hr/vremenske-serije-podataka>

Subvencije trgovačkim društvima u javnom sektoru imale su najveći rast 2008. godine te su iznosile 3.199.114 milijuna kn, te zatim 2011. godine, dok su značajno smanjile 2014. godine na iznos od 1.147.667 milijuna kn. Dok s druge strane subvencije društvima izvan javnog sektora porasle su sa 2.978.004 milijuna kuna 2006. godine na 4.026.799 milijuna kuna 2014. godine.

Najznačajnije subvencije odnose se na: izravna plaćanja poljoprivredi, subvencije u prometu, prometnoj infrastrukturi i komunikacijama, brodogradnji, te na aktivnu politiku zapošljavanja.

Grafikon 12: Pomoći

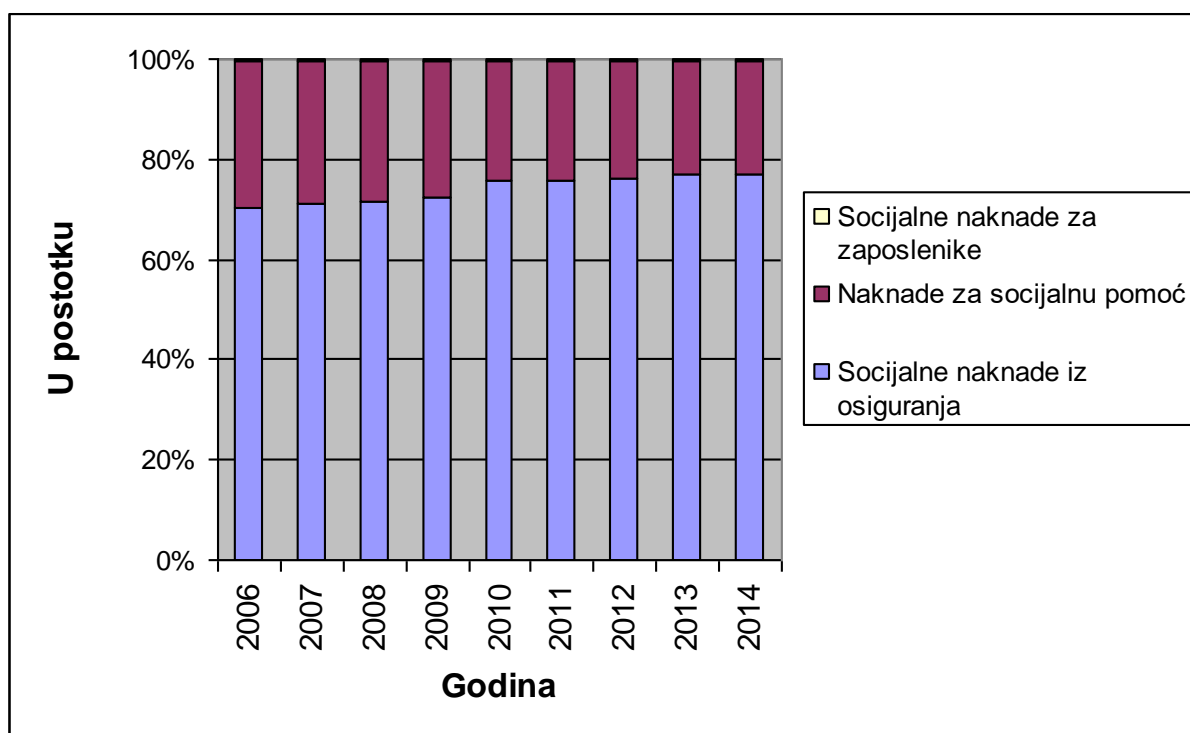

Izvor: Vlastita izrada na temelju podataka Ministarstva financija preuzetih sa stranice <http://www.mfin.hr/hr/vremenske-serije-podataka>

Pomoći dane u inozemstvo i unutar opće države u 2014. godini izvršene su u iznosu od 8,6 milijardi kuna, što je 2,2 milijarde kuna više u odnosu na godinu ranije i to prvenstveno zbog obveze plaćanja cjelogodišnjeg doprinosa Republike Hrvatske Europskoj uniji. (Ministarstvo financija, <http://www.mfin.hr/>, preuzeto 21.09.2015.).

Pomoći međunarodnim institucijama zabilježile su nagli porast od 89.619 kn 2006. godine, na 3.658.166 milijuna kn, 2014. godine. Dok su se pomoći unutar opće države smanjile sa 6.498.581 milijuna kuna 2006. godine na 4.863.034 milijuna kuna 2014. godine.

Grafikon 13: Socijalne naknade

Izvor: Vlastita izrada na temelju podataka Ministarstva financija preuzetih sa stranice <http://www.mfin.hr/hr/vremenske-serije-podataka>

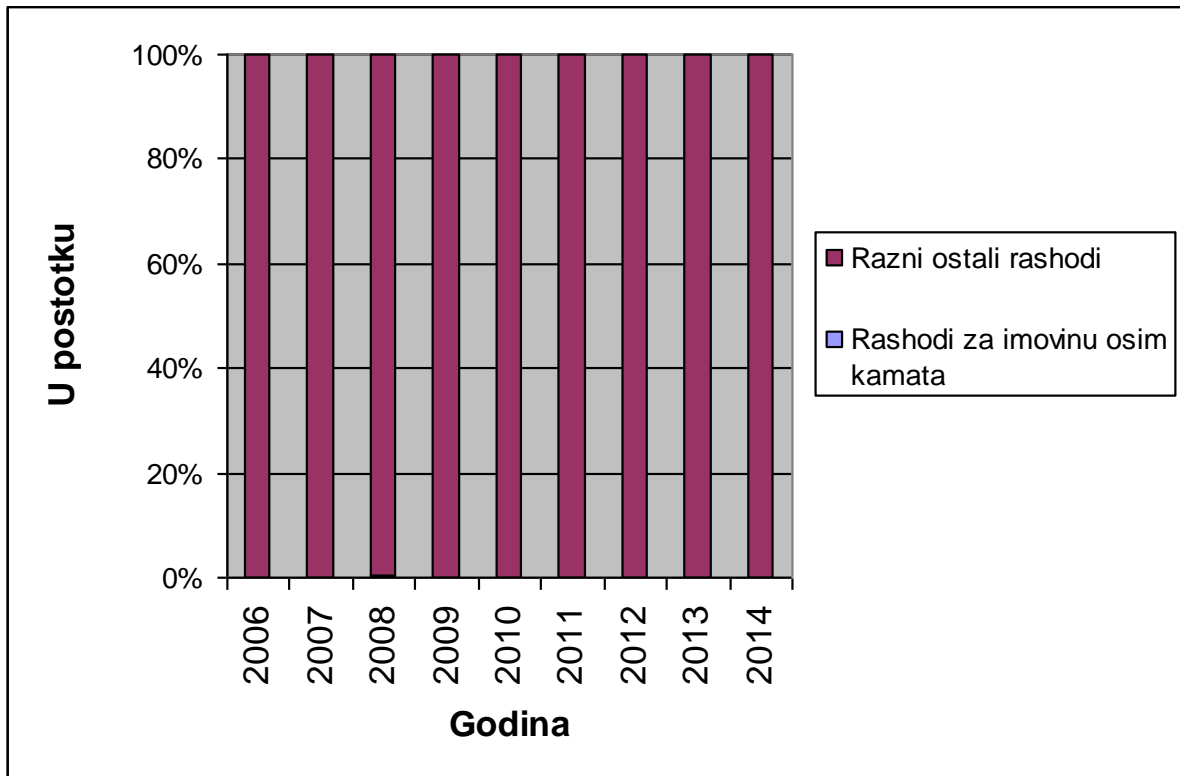
Socijalne naknade su najveći rashod u državnom proračunu, te ujedno i najvažnija skupina državnog proračuna. Dijele se na naknade iz osiguranja 74% te na naknadama za socijalnu pomoć 26% od ukupnih naknada, te socijalne naknade za državne zaposlenike koje su izuzete iz te skupine.

Naknade iz osiguranja su mirovine, naknade za nezaposlene, za bolovanje i rodiljni dopust, naknade za djecu i obitelji ali i za medicinske svrhe u obliku medicinskih usluga, medicinskih pomagala i sl. koje plaća država., dok su naknade za socijalnu pomoć prvenstveno za socijalno ugrožene skupine. Socijalne naknade su narasle do 2009. godine do 65 milijardi kuna, te se njihov udio u strukturi ukupnih rashoda povećao na preko 52%.

Najmanji porast rashoda od socijalnih naknada iz osiguranja zabilježen je 2006. godine u iznosu od 30.535.396 milijuna kn dok je najveći porast zabilježen 2014. godine u iznosu od 45.731.750 milijuna kn.

S druge strane naknade za socijalnu pomoć bile su također najmanje 2006. godine u iznosu od 12.786.632 milijuna kn, dok se najveći rast osjetio 2009. godine.

Grafikon 14: Ostali rashodi

Izvor: Vlastita izrada na temelju podataka Ministarstva financija preuzetih sa stranice <http://www.mfin.hr/hr/vremenske-serije-podataka>

Ostali razni rashodi konstantni su iz godine u godinu, nije se desila neka značajnija promjena, te su konstantni.. Oni obuhvaćaju tekuće i kapitalne donacije, kapitalne pomoći, kazne, penale te naknade šteta. Također obuhvaćaju izdvajanja za razne manifestacije, donacije te ulaganja u Hrvatske autoceste te HŽ infrastrukturu u koju je uloženo 2014. godine 576 milijuna kuna.

Uključena su i izdvajanja Ministarstva financija za razne potpore kao što su potpore vjerskim zajednicama, poticanje stambene štednje, potpore političkim strankama, razvoj sporta, razvoj sustava obrazovanja te ostale aktivnosti.

4.1. Porezni prihodi

U 2008. godini najviše su porasli porezni prihodi, prihodi od poreza na dobit i PDV-a, te poreza na dohodak.

Porez na dohodak zabilježio je rast od 13,5 % ili 731,3 milijuna kuna više u odnosu na 2007. godine, došlo je do porasta nominalnih bruto plaća, te također i do rasta zaposlenosti.

Dok je 2010. godina zabilježila 484,1 milijuna kuna što je 13,8 % manje nego u prvoj polovici 2009. godine, što je rezultiralo sporijem kretanju na tržištu rada, drugim riječima smanjio se broj nezaposlenih, te su se također smanjile i plaće.

Prihod od poreza na dohodak evidentiran je u iznosu od 1,4 milijarde kuna, jer je došlo do efikasnijeg sustava uplate doprinosa koji je stupio na snagu, te je zabilježen rast od 2,1% u usporedbi sa 2013. godinom

Prihod od poreza na dobit iznosio je 6,2 milijardi kuna ili 17,4% što je pokazatelj da su poduzeća i banke dobro poslovale u odnosu na 2007. godinu, dok se 2010. godine slabije poslovalo te je došlo do smanjenja od 30,7 %.

Povećali su se prihodi od poreza na dobit 2011. , čime je zabilježeno međugodišnje povećanje za 5,6%, povećala se dobit banaka, te se uvodi obveza plaćanja poreza po odbitku na dividende i udjele u dobiti kojim se povećava temeljni kapital društva.

Prihodi o poreza na dobit i dalje je u padu i stagnaciji, te je dovelo do pada za 11,1% te je prikupljeno samo 5,7 milijardi kuna zbog kontinuiranog slabijeg poslovanja poduzeća. Osjetio se također i pad poreza na imovinu, posebice na porez nekretnina od 16,5% zbog slabije ponude i potražnje nekretnina na tržištu.

Porezom na imovinu u prvoj polovici 2008. godine prikupljeno je 302 milijuna kuna, te je zabilježen međugodišnji rast od 15%, dok je 2010. godina zabilježila smanjenje od 20,7% zbog slabije prodaje i kupnje nekretnina.

Također je došlo i do povećanja **PDV-a** 2008. godine koji je ostvaren u iznosu od 20,4 milijardi kuna te je time dovelo do porasta turističke sezone , također sve više iz godine u godinu, a 2010. godine povećanjem porezne stope na 23% što je prethodno navedeno, također došlo do 1,7% - tnog povećanja u odnosu na 2009. godinu.

Prihodi od poreza na dodanu vrijednost su se također povećali u odnosu na 2011. godinu za 7,8%, u iznosu od 40,7 milijardi kuna. Utjecaj je imala i povećana stopa PDV-a na 25%, a s druge strane smanjenja je stopa na 10% za osnovne prehrambene proizvode, došlo je do ograničenja odbitka pretporeza za nabavu i najam plovila i vozila.

Prihodi od poreza na dodanu vrijednost ostvareni su u iznosu od 40,9 milijardi kn što je dovelo do povećanja za 1,7% u odnosu na 2013. godinu, time što se i povećala međustopa poreza s 10% na 13%, te je ključnu ulogu imalo i uvođenje fiskalizacije od strane vlade, radi efikasnijeg prikupljanja neprijavljenih prihoda, te je prikupljeno puno više prihoda u odnosu na prethodne godine.

Porez na promet ostvaren je u iznosu od 60,3 milijuna kuna, što je za 3,3 % manje u odnosu na 2009. godinu.

Trošarine su jedini prihod koji su zabilježile međugodišnji pad 2008. godine za 3,1%, te su ukupne trošarine iznosile 4,1 milijardi kuna (rast trošarina na automobile, alkohol, kavu i luksuzne proizvode), dok su 2010.godine zabilježile rast od 21,7% zbog izmjene naknada za ceste u cijeni goriva, te su se smanjile trošarine na automobile, motorna vozila, plovila i zrakoplova.

Prihodi od imovine su porasli na čak 28,3% u odnosu na prvo polugodište 2007. godine, ostvario se rast od financijske imovine (prihodi od dividendi – HT, INA) te od dobiti trgovačkog društva (HNB) što je dovelo do međugodišnjeg rasta od 168,3%.

S druge strane od nefinancijske imovine osjetio se rast od 4,2% ili 1,7 milijardi kuna (prihodi od naknada za ceste su jedni od najznačajnijih).

U prvih 6 mjeseci 2010. prikupljeno je 1,6 milijardi kuna što je dovelo do smanjenja za 42,8% u odnosu na 2009. jer se manje uplaćivalo prihoda od dobiti HNB-a u 2010. godini nego u 2009. godini.

Prihodi od imovine ostvareni su u iznosu od 2,1 milijarde kuna, te su u odnosu na 2011. godine smanjeni za 13%. Mogu se izdvojiti prihodi od financijske imovine, te je uplaćen prihod od dobiti HNB a u iznosu od 480,1 milijuna kn te prihod od HANDA-e u iznosu od 166 milijuna kuna, koji podrazumijeva novi način obračuna trošarina na naftne derivate u svrhu dostizanja minimalnih trošarina koje su propisane direktivom EU. Prihodi od nefinancijske imovine iznose 1,3 milijarde kuna ostvarenih od koncesija, zakupa, i sl.

Valja napomenuti da se negativno makroekonomsko kretanje nastavilo i u 2012. godini, što je rezultiralo novijom fiskalnom prilagodbom kojom je došlo do poboljšanja prikupljanja poreznih prihoda, u vidu neisplata plaće bez doprinosa, te su također i stupile na snagu nove zakonske mjere prilagodbe hrvatskog sustava EU.

Prihodi poslovanja su ostvareni u iznosu od 109,6 milijardi kuna, te su prihodi od poreza na dohodak ostvareni u iznosu od 1,3 milijarde kuna što je manje za 2,9% u odnosu na 2011. godinu. Javlja se progresivnost poreznog sustava, bogatiji građani plaćaju veći porez nasuprot siromašnijim. Osobni odbitak se povećao s 1.800 kn na 2.200 kn što se tiče plaća, dok se za umirovljenike povećao s 3.200 na 3.400, te se također mijenjaju porezni razredi, te i ostali dijelovi poreznog klina. Također su ukinute porezne olakšice za plaćene zdravstvene usluge, premije životnog osiguranja i sl.

Prihodi od trošarina prvenstveno su se povećali uslijed povećanja trošarina na energente i električnu energiju u iznosu od 5,7 milijardi kuna, dok su povećanje duhanskih trošarina zauzele drugo mjesto, te su se ostvarile u iznosu od 3,9 milijardi kuna, što je zabilježilo polugodišnji rast od 12,7% zbog povećanja zaliha duhanskih proizvoda kod proizvođača. Mogu se istaknuti i posebni porezi na automobile, vozila, plovila i zrakoplove koji su se smanjili za otprilike 19,8%.

Prihodi od posebnih poreza i trošarina su ostvarili porast od 10% na međugodišnjoj razini. Uvedena je odluka o novom modelu oporezivanja trošarina, ovisno o emisiji CO₂, te na temelju postotka prodajne cijene kojom bi se postigla željena razina koju utvrđuje EU. Od travnja 2014. godine nastavilo se sa rastom trošarina na energente i duhanske proizvode koji je i dan danas na snazi.

Sa druge strane povećao se rast uvoza rabljenih automobila u RH iz EU zemalja, što je rezultiralo povećanjem prihoda od posebnog poreza i to za 41,9 % u odnosu na 2013. godinu, te je također porez na luksuz ukinut 01.01.2013. godine. Jedna od bitnijih novina je da se i ukida carina na robu uvezenu iz EU zemalja te je time došlo i do pada, naime u 2014. godini ostvaren je iznos od prihoda od 424,5 milijuna kuna što je 63,4 % više nego li u 2013. godini. Prihodi od imovine ostvareni su u iznosu od 2,8 milijardi kuna, više nego li u 2013. godini za 44,9 %, sa jedne strane zbog odluke vlade kojom se povukao dio dobiti trgovačkih društva i time su se povećali i proračunski prihodi.

Prihodi od financijske imovine evidentirani su u iznosu od 1,2 milijarde kuna a obuhvaćaju prihode od kamata, dividendi, oročenih depozita i dr., te je zabilježen porast od 77,1%, u odnosu na 2012. godinu. Što se tiče nefinancijske imovine nastavljen je kontinuiran rast prihoda od koncesija, te se prihodi također i povećaju zbog obavezne legalizacije koja je stupila na snagu.

U novije vrijeme, prihodi su se kretali u skladu sa zakonskim propisima europske komisije, koja se odnosi na uključenje Hrvatske u proces prekomjernog deficita, obzirom da deficit opće države prelazi granicu od 3%, a dug 60% BDP-a. Porezni prihodi u 2014. godini ostvareni su za 0,9% više nego u prethodnoj godini što iznosi 63,1 milijardi kuna.

4.2. Porezni rashodi

Hrvatska je ostvarila porast rashoda iz godine u godinu, najmanji iznos rashoda je zabilježen također u 2006. godini, 95,6 mlrd kn, te se oni povećavaju konstantno sve više iz godine u godinu, da bi naposljetku 2014. iznosili 127,55 mlrd kn. Rashodi državnog proračuna veći su

za 2% u odnosu na rashode iz 2013. , što je rezultiralo također i povećanjem rashoda za kamate, te je također došlo do povećanja proračunskih troškova (štednja na naknadama za zaposlene i dr.).

U 2009. godini Vlada RH je napravila tri rebalansa proračuna da si nastavila sa kontrolom javnih rashoda u cilju njihovih smanjenja. Ukupni rashodi evidentirani su u iznosu od 120,2 milijarde kuna što je za 1,6 milijarde više nego protekle godine. Povećale su se naknade građanima i kućanstvima putem mirovina, naknada za nezaposlene i sl., ali su se rashodi također i povećali zbog veće cijene kapitala na financijskim tržištima.

Rashodi poslovanja iznosili su 117,9 milijardi kn, što je zabilježilo povećanje od 2,3 % u odnosu na 2008. godinu. Rashodi za zaposlene smanjeni su za 1,4 milijarde kuna zbog navedenog rebalansa, smanjile su se također i plaće dužnosnika za 5%, te su se rashodi za zaposlene su iznosili 22,5 milijardi kuna jer se ujedno i povećala osnovica obračuna plaća u odnosu na 2008. godinu. Rashodi za zaposlene u 2011. godini izvršeni su u iznosu od 22,8 milijardi kn, te su osigurana također sredstva za 0,5 % rasta plaća za minuli rad te 2,2% rasta plaća u obrazovanju i znanosti. Što se tiče 2012. godine došlo je do promjene u sustavu, smanjili su se posebni dodaci za zaposlene, prekovremenog rada i rada na određeno vrijeme. Rashodi poslovanja iznose 118,7 milijardi kuna, te su u odnosu na 2011 smanjeni za 1,2 milijardi kuna.

Materijalni rashodi su prikupljeni u iznosu od 510,6 milijuna kuna ili 6% manje. Štedilo se na troškovima službenog putovanja, stručnom usavršavanju zaposlenika, rashodima za materijal i energiju, tekućeg i investicijskog održavanja, promidžbe i reprezentacije.

Materijalni rashodi u iznosu od 8,7 milijardi kn, uz sve prethodne navedene stavke iz ranijih godina, povećali su se i zbog ulaganja u vojnu opremu. za subvencije je izdvojeno 6,6 milijardi kuna za poticanje poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja.

S druge strane **financijski rashodi** za 2009. godinu iznosili su 5,8 milijardi kn od čega se na kamate odnosilo 5,2 milijarde na dane obveznice, te su oni također veći za 440,1 milijuna kuna u odnosu na prethodnu godinu zbog nepovoljne situacije na međunarodnom financijskom tržištu te zbog potreba servisiranja javnog duga.

2012. godine financijskih rashoda izvršeni su u iznosu od 7,6 milijardi kuna, od čega se 93,4% odnosi na kamate koje iznose 7,1 milijardi kuna (većinom dijelom na izdane obveznice).

Karakterističan je manjak subvencija za izdavanje društvima HŽ, Jadrolinije, dok su s druge strane povećane subvencije obrtnicima u vidu subvencija kamata na kredite i potpore koje su iznosile 6,7 milijardi kuna, što je obilježilo pad u odnosu na 2008. godinu u iznosu od 149,0 milijuna kuna.

Za subvencije je 2012. godine izdvojeno 6,6 milijardi kuna za poticanje poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja.

Pomoći inozemstvu smanjenje su, te su povećana sredstva za razvoj lokalne zajednice i lokalnih interesa, nadalje su se povećale i socijalne naknade koje su najveća stavka rashoda i ostale naknade u iznosu od 3,9 milijardi kuna, došlo je do povećanje mirovina, porodičnih naknada, dječjeg doplatka i dr., te je zabilježen porast od 14,7 % u odnosu na 2009. godinu.

Pomoći dane u inozemstvu i unutar opće države u 2011. godini izvršene su u iznosu od 4,9 milijardi kuna a obuhvaćaju pomoći za dodatna sredstva decentralizirane funkcije, pomoći lokalnoj i regionalnoj samoupravi, područjima od posebnog državnog interesa, te transfera Hrvatskim cestama.

Također je doznačeno 652,4 milijuna kuna kapitalnih i tekućih pomoći za regionalne programe (obnova, vodoopskrba i odvodnja, zaštita vode i sl.). Naknade građanima i kućanstvima iznosile su 64,7 milijardi kuna.

Ostali rashodi poslovanja, kapitalne i tekuće donacije, penali, kazne, kao i izvanredni rashodi izvršeni su u iznosu od 5,5 milijardi kuna što je obilježio pad za 23,1 % u odnosu na 2008. godinu. Smanjenje se također odnosi i na tekuće zalihe proračuna, zaštitu kulturne baštine, za razvoj prometne infrastrukture, potpore vjerskim zajednicama, poticanje ruralnog razvoja.

U 2011. godini ukupni rashodi su se smanjili, i iznosili su 121,4 milijardi kuna, u odnosu na 2010. godinu oni su se smanjili za 383,8 milijuna kuna, dok su 2012. godine iznosili 119,8 milijardi kuna, što je obilježilo smanjenje rashoda.

Što se tiče 2012. godine došlo je do promjene u sustavu, smanjili su se posebni dodaci za zaposlene, prekovremenog rada i rada na određeno vrijeme. Rashodi poslovanja iznose 118,7 milijardi kuna, te su u odnosu na 2011 smanjeni za 1,2 milijardi kuna.

Materijalni rashodi se nisu bitno promijenili u odnosu na prethodne godine, te su oni izvršeni u iznosu od 8,2 milijardi kuna, te je dio rashoda namijenjen razminiranju, za troškove izdavanja putovnica i iskaznica. Financijski rashodi povećali su se za 16,1 % u odnosu na prethodnu godinu, subvencioniranja je poljoprivreda u iznosu od 2,8 milijardi kuna, za poticanje poljoprivredne proizvodnje uloženo 2,4 milijarde kuna, ulagalo se također u investicijske projekte, te je došlo do restrukturiranja brodogradilišta u iznosu od 766,8 milijuna kuna. Pomoći dane inozemstvu i unutar opće države u 2012. godini izvršene su u iznosu 4,8 milijardi kuna. Naknade građanima evidentirane su u iznosu od 64,4 milijardi kuna, od toga mirovinska primanja 5,1 milijarde kuna i zdravstvo 19,7 milijardi kuna te čine najveći dio rashoda.

5. ZAKLJUČAK

Zbog nužnog djelovanja makroekonomske politike, u maloj i otvorenoj zemlji, ona je nezamjenjiva u razvojnom pogledu te ima ulogu "amortizera" u stabilizacijskom pogledu na utjecaje iz okruženja. Veoma je važno kod fiskalne politike odrediti želi li se njome postići ostvarivanje dugoročnih ili kratkoročnih gospodarskih ciljeva. Kratkoročni su oni koji su usmjereni na tekuća gospodarska kretanja, dok dugoročni na održivu stopu BDP-a. Gledajući Hrvatsku, fiskalna politika bi trebala pomoći u poticanju gospodarskog rasta i razvoja te intervenirati u preraspodjeli dohotka. Najveći fiskalni izazov jest smanjivanje deficita koji se bazira na financijskoj konsolidaciji, koja je nužno potrebna, a najveći izdaci proizlaze na socijalno osiguranje (mirovinsko, zdravstveno i slično), te se nastoji voditi politika transparentnosti proračuna.

Kao što je u radu već rečeno, javna potrošnja se u Hrvatskoj financira od državnog proračuna, izvanproračunskih fondova i proračuna lokalnih jedinica (županije, općina, gradova) ali i od različitih vrsta poreznih nameta poput poreza na dodanu vrijednost, trošarina i doprinosa za socijalno osiguranje. Uočljivo je da tokom godina stalno rastu javni rashodi koji prouzrokuju pad BDP-a. Problem Hrvatske je preveliko baziranje na povećanje poreznih nameta, a premalo na ostvarivanje razvojnih ciljeva, primjerice poput prevelikog ulaganja u prometnice, gradnje autocesta, hotela i smještajnih jedinica (što je sa jedne strane razumljivo jer smo mi mediteranska država koja ulaže u razvoj turizma), a premalo se ulaže u povećanje industrijske proizvodnje i poticanje poduzetništva. Iako se donekle i ulaže u poticanje poduzetništva ali to je još sve premalo, pogotovo u trenucima kada se želi nešto pokrenuti pa poduzetnik naiđe na problem previše papirologije i visokih poreza.

Mjerama fiskalne politike pridonosi se ekonomskom rastu, a to su one koje utječu na povećanje proizvodnosti rada i bolje korištenje kapitala, kojima se pridonosi tehnološkom napretku te pozitivno utjecanje korištenja faktora proizvodnje.

LITERATURA

Knjige:

1. Čavrak, V. i suradnici (2011) *Gospodarstvo Hrvatske*, Politička kultura, nakladno-istraživački zavod, Zagreb
2. Jelčić, B. (2001) *Javne financije*, RRiF plus d.o.o. za nakladništvo i poslovne usluge, Zagreb
3. Jurković, P. (2002) *Javne financije*, Masmedia, Zagreb
4. Perišin, I., Šokman, A. i Lovrinović, I. (2001) *Monetarna politika*, Fakultet ekonomije i turizma " Dr. Mijo Mirković", Pula
5. Samuelson, P. i Nordhaus, W. (2007) *Ekonomija*, Mate: Zagrebačka škola ekonomije i managementa, Zagreb

Ostalo:

<http://www.index.hr/vijesti/clanak/dug-hrvatske-dosegnuo-68-posto-bdpa/761378.aspx>

<http://www.banka.hr/komentari-i-analize/kamo-nas-je-dovelo-odgadjanje-strukturnih-reformi>

Institut za javne financije, <http://www.ijf.hr/>, (preuzeto 10.07.2015)

Banka.hr-hrvatsko financijsko-poslovni portal, <http://www.banka.hr>, (preuzeto 15.08.2015.)

Institut za javne financije, <http://www.ijf.hr/proracunski/2009.pdf>, preuzeto 10.07.2015.)

Hrvatska udruga banaka, www.hub.hr, (preuzeto 29.06.2015.)

Hrvatska narodna banka, <http://www.hnb.hr/>, (preuzeto 30.06.2015.)

Središnji državni portal, <https://uprava.gov.hr/>, preuzeto 30.06.2015.)

Ministarstvo financija (<http://www.mfin.hr/>), preuzeto 21.09.2015.)

Popis slika

SLIKA 1. POREZNI SUSTAV REPUBLIKE HRVATSKE	12
SLIKA 2. POKAZATELJI EKONOMSKE SNAGE I SKUPINE POREZA.....	14

Popis tablica

TABLICA 1. SHEMATSKI PRIKAZ PRORAČUNA OPĆE I SREDIŠNJE DRŽAVE	10
---	----

Popis grafikona

GRAFIKON 1: UKUPNI PRIHODI I RASHODI RH U RAZDOBLJU 2006-2014 (U MIL.KN.).....	27
GRAFIKON 2: RAZLIKA PRORAČUNSKIH PRIHODA I RASHODA U % BDP-A.....	28
GRAFIKON 3: STRUKTURA PRIHODA 2006.-2014.	29
GRAFIKON 4: STRUKTURA POREZA OD 2006. DO 2014.....	30
GRAFIKON 5: DOPRINOSI.....	31
GRAFIKON 6: POMOĆI	32
GRAFIKON 7: OSTALI PRIHODI	32
GRAFIKON 8: STRUKTURA RASHODA	33
GRAFIKON 9; NAKNADE ZAPOSLENIMA	34
GRAFIKON 10: KAMATE	35
GRAFIKON 11: SUBVENCije	36
GRAFIKON 12: POMOĆI	37
GRAFIKON 13: SOCIJALNE NAKNADE	38
GRAFIKON 14: OSTALI RASHODI.....	39